

de journalist

Hernieuw tijdig uw lidmaatschap! Blz. 4

Fake news en andere waarheden over het jaar 2017

Vlaamse Vereniging
van Journalisten

6 keer per jaar | december 2017

#211

DIT WAS
2017

Fake news en mediabashing

EEN ESSAY VAN POL DELTOUR » 6

Mediaconcentratie in Vlaanderen

INTERVIEW MET SVEN GATZ » 16

Onderzoeksjournalistiek in opmars

3 GOUDEN REGELS » 26

Geloofwaardigheid. Is dat niet de uitdaging waar journalisten het voorbije jaar voortdurend voor zijn gesteld? Het is althans het leidmotief in dit decembernummer van 'De Journalist', waarin we drie belangrijke trends doorlichten.

Illustraties: Lien Geeroms

WERKTEN MEE

Coördinatie: Pol Deltour - Piet De Loof, pol.deltour@journalist.be, piet.de.loof@gmail.com || **Vormgeving:** Rosalien Eggermont (RE:VISTA - www.revista-media.be)
Medewerkers: Ivan Declercq - Pol Deltour - Pieter Knapen - Monica Moritz - Sandra Noben - Jef Poortmans - Marleen Sluydts - Lukas De Vos || **Illustraties:** Lien Geeroms || **Redactiesecretariaat:** Huis van de Journalist, Zennestraat 21, 1000 Brussel, Tel. 02/777 08 40, Fax 02/777 08 49, info@journalist.be - www.journalist.be
Abonnementen: Marleen Sluydts, info@journalist.be || **Reclameregie:** Beny Bechler, beny.bechler@journalist.be || **Druk en verzending:** DaddyKate

KRIS VAN HAVER
VOORZITTER VVJ

De kracht van informatie

‘Journalisten zijn de kroonjuwelen van hun redactie. Uitgevers moeten dat beseffen.’ Ik zou het zelf niet beter kunnen zeggen. Vlaams minister van Media Sven Gatz pleit in een interview in deze *Journalist* voor een sociaal charter. Dat handvest moet de kwaliteit van de organisatie, de omgeving en het werk van journalisten bevorderen. Daarbij schuwt Gatz de idee van een minimumtarief niet en verwerpt hij flexibiliteit als regel: ‘We willen toch niet dat redacties vollopen met Deliveroo-jongens?’

Gatz wil ook investeren in kwaliteitsjournalistiek, in deze tijden van toenemende polarisatie in sociale media en van fake news. ‘Veel mensen willen nog altijd een genuanceerde, bredere stem horen,’ beklemtoont hij. Individuele journalisten aanvallen op sociale media of de kwaliteitspers collectief verdacht maken: dat kan niet door de beugel.

Toch is het verdacht maken van journalisten en van een correcte, feitelijke berichtgeving een dagelijkse realiteit geworden, ook in

Ongefilterd nieuws is het brood en spelen van de Romeinen

Vlaanderen. De voorzitter van de grootste Vlaamse partij heractiveerde deze herfst zijn oude Facebookaccount met de boodschap dat er nood was aan ‘ongefilterd nieuws’. Dit soort onliners scoort

geweldig goed bij het Facebookpubliek; ze heeft helaas niets vandoen met ‘nieuws’, maar alles met politieke marketing.

Ook andere Vlaamse partijen maken er een sport van een media-bericht te ontkennen door de geloofwaardigheid van de auteur door het slijk te halen of de betrouwbaarheid van de krant in vraag te stellen. ‘Misschien moeten mensen als ik eens wat meer een lans breken voor de pers,’ oppert Gatz. Zulke verdediging is nodig. Want in een democratie zijn pers en politiek innig met elkaar verbonden: als het ene verdwijnt, gaat ook het andere ten onder.

Nepnieuws valt niet zomaar uit de lucht. De vaak ranzige nonsens die anonieme bronnen de sociale media in dumpen – precies omdat ze op die manier de beroepsernst van het journalistenheir buitenspel hopen te zetten — heeft vrijwel altijd een politiek of commercieel oogmerk. Desinformatie dient de manipulatie. En waar de desinformerende krachten de overhand krijgen, wordt de publieke discussie een farce en verstikt de democratie. Ongefilterd nieuws is het brood en spelen van de Romeinen.

De ruwe materie waarmee journalisten werken, is een chaotisch kluwen van geruchten, meningen, vermoedens, beschuldigingen, verwijten, tips en klinkklare onzin. Het lijkt eenvoudig, maar iedere journalist weet dat het hard labeur is: in dit kluwen onderscheiden wat telt. Nagaan welke bronnen betrouwbaar zijn, en welke niet. Checken welke feiten kloppen, en welke fout of ronduit verzonnen zijn. Filteren is dus niet meer of minder dan de kern van het journalistieke werk. Op manipulatie en demagogie kan alleen onafhankelijke, degelijke journalistiek een valabel antwoord zijn. Tegenover ongefilterd nieuws zetten wij de kracht van informatie.

ACTUEEL

- Luc Vanheerentals publiceert nieuw boek over mobiliteit 14
- MO* blaast 15 kaarsjes uit 23
- Beslissingen van de Raad voor de Journalistiek 28

DE WISSEL

- Ex-voetbalcommentator Jos Willems 24

SERVICE

- Word ook in 2018 lid van de VVJ 4

FOTOROL

- Tim Dirven over Filip Claus 12

ONDER EMBARGO

30

Word ook in 2018 lid

(HET BLIJFT NU EENMAAL HARD NODIG)

DIRECTE VOORDELEN

- toegangs- en andere werkfaciliteiten bij allerlei evenementen
- essentiële informatie via het magazine *De Journalist*, de websites *journalist.be* en *Journalistenloket.be* en de jaarlijkse JournalistenAgenda
- service-op-maat over uw journalistenstatuut
- diverse materiële voordelen, onder meer op het vlak van vervoer

DANKZIJ DE VVJ

- is er een wettelijk statuut voor beroepsjournalisten
- bestaat wetgeving ter bescherming van het journalistiek bronnengeheim
- genieten loontrekkende beroepsjournalisten van een aanvullend journalistenpensioen
- is er een breed basisplatform voor deontologie en zelfregulering via de Raad voor de Journalistiek
- kunnen journalisten aanspraak maken op auteursrechten
- vallen auteursrechten onder een voordelig belastingtarief
- beschikken beeldjournalisten over een specifiek platform en faciliteiten om zich kenbaar te maken

BLIJVENDE AANDACHTSPUNTEN

- de VVJ blijft gaan voor behoorlijk bezette en onafhankelijke redacties
- degelijke lonen en vergoedingen voor journalisten
- beheersbare werkdruk en een goede work/life-balans
- meer houvast en betere vergoedingen voor freelancejournalisten
- redactiestatuten, redactieraden en redactiedélegués

ALLE INFORMATIE OP WWW.JOURNALIST.BE

LIDGELDEN / KOSTENBIJDRAGEN 2018

BEROEPSJOURNALIST - LID VVJ	125
Waarborg autopersplaat (eenmalig)	40
BEROEPSJOURNALIST - GEEN LID VVJ	
Administratiekost perskaart 5 jaar	100
Jaarlijks validatievignet perskaart	50
Waarborg autopersplaat (eenmalig)	65
Jaarlijks validatievignet autopersplaat	50
STAGIAIR-BEROEPSJOURNALIST	90
PERSMEDEWERKER = JOURNALIST IN BIJBEROEP	75
TECHNICUS - LID VVJ	70
TECHNICUS - GEEN LID VVJ	
Administratiekost T-kaart	40
Jaarlijkse validatievignet T-kaart	15
ERELID (OUD-JOURNALIST)	65
DOCENT JOURNALISTIEK	60
STUDENT JOURNALISTIEK	20 à 50

Voor erkende beroepsjournalisten volstaat betaling om hun lidmaatschap te hernieuwen en hun persdocumenten te krijgen.

Stagiairs, persmedewerkers en ereleden krijgen een formulier toegestuurd dat ze moeten invullen en terugsturen.

U kunt uw bijdrage overschrijven op rekening **BE33 2100 3197 0646** van de VVJ, Zennestraat 21, 1000 Brussel. Vermeld uw naam en erkennings- of lidnummer in de mededeling. Uw betaling bereikt ons best zo snel mogelijk.

Na ontvangst van uw betaling bezorgen we u spoedig uw documenten:

- Voor beroepsjournalisten/journalisten van beroep: het validatievignet 2018 voor uw officiële perskaart; desgevallend het validatievignet 2018 voor uw autopersplaat
- Voor technici: het validatievignet 2018 voor de T-kaart
- Voor stagiairs, persmedewerkers en ereleden: uw VVJ-lidkaart voor 2018
- Voor beroepsjournalisten/journalisten van beroep en stagiairs: het NMBS-formulier voor de gratis treinkaart
- VVJ-leden ontvangen bovendien automatisch *De Journalist* en de *Journalistenagenda*, krijgen toegang tot de volledige website www.journalist.be, inclusief de Journalistendatabank, en kunnen met elke vraag of elk probleem onmiddellijk contact opnemen met het VVJ-secretariaat of een VVJ-vertegenwoordiger op de redacties.

VLAAMSE VERENIGING VAN JOURNALISTEN (VVJ)

Zennestraat 21 – 1000 Brussel

www.journalist.be | info@journalist.be | Tel: 02 777 08 40 | Fax: 02 777 08 49

LESSEN VOOR JOURNALISTEN IN TIJDEN VAN FAKE NEWS EN MEDIABASHING

De waarheid waar wij voor staan

Dat de digitale revolutie voor een informatiezondvloed zou zorgen, dat stond in de sterren geschreven. En dus gingen mediabedrijven rond de eeuwwende min of meer naarstig op zoek naar nieuwe businessmodellen, die hen in staat moesten stellen online de concurrentie met nieuwe contentleveranciers aan te gaan. Vandaag blijkt Web 2.0 voor een pak extra complicaties te zorgen. Zoveel verschillende bronnen spuien tegenwoordig eigen waarheden dat zelfs eensgezindheid over feiten almaar lastiger wordt. Dit is een tijdperk van 'alternatieve feiten' en post-truth. Klassieke nieuwsmedia en journalisten worden zelfs expliciet uitgeroepen tot vijanden, volksvijanden voorwaar, die de nieuwe waarheidsprofeten in de weg staan. Voor media en journalistiek maakt dat de uitdagingen nog groter dan ze al waren. Nog meer inzetten om professionele journalistiek is de boodschap. En beter uitleggen waar we voor staan. **POL DELTOUR**

Disclaimer: dit is geen cultuurpessimistisch stuk. De digitale revolutie brengt een hoop zegeningen met zich mee, ook voor nieuwsmedia en journalistiek. Zoals voor de samenleving in haar geheel, is veel meer informatie beschikbaar, circuleert ze veel sneller, is er gigantisch veel meer verbondenheid tussen mensen. Zulke verworvenheden vallen niet in twijfel te trekken, en nog onzinniger is het te denken dat we er sowieso ooit van zullen terugkeren.

Ieder zijn waarheid

Maar de medaille heeft een relevante keerzijde. Internet haalt zowel het beste als het slechtste uit de mens. En dus woekeren in de digisfeer ook massa's nepinformatie en fake news – meer dan we voor redelijk en mogelijk achtten. Op internet zijn ontelbaar veel websites te vinden die de klimaatverandering ontkennen. Vele duizenden zetten de holocaust weg als een verzinsel. Ufo's en aliens zijn volgens internetbronnen wél weer heel reële verschijnselen. Terwijl nog niet zo lang geleden onheilsprofeten het einde van de wereld aankondigden met een sandwichbord, creëert zo iemand vandaag gauwgauw een eigen website of Facebookaccount en bereikt hij in een oogwenk een massa volk. Over de Brexit en de Amerikaanse presidentskandidaten werden in 2016 massa's valse berichten verspreid, vooral via social media, en minstens tot op zekere hoogte heeft dat de stemresultaten beïnvloed. Ook in Frankrijk, Spanje en Nederland maken velen zich intussen grote zorgen over de manipulatie van nieuws, met name vanuit Rusland. Ook bij ons circuleert tegenwoordig veel fake news. Tja, dat weten we toch al sinds de RTBF in 2006 een documentaire in scène zette over Vlaanderen dat zijn onafhankelijkheid

Meer dan ooit moeten nieuwsmedia zichzelf waarmaken, en tonen dat ze een volwaardig alternatief zijn voor het relativisme en de polarisering

uitroept, is dan een legitieme reactie. En wie herinnert zich niet hoe Woestijnvis in 2010 de Vlaamse media belazerde met valse persberichten die kritiekloos werden overgenomen. En toch. Sindsdien, in die korte tijd, zijn de circulatiesnelheid en impact van nepinformatie enorm toegenomen. Recentelijk poste iemand op Facebook een video over een agressieve vluchteling die een zorgverlener molesteert in het UZ van Leuven. Fake, zo bleek, de beelden kwamen uit Rusland. Maar in een oogwenk gingen ze viraal en lokten ze een tsunami van racistische reacties uit. En dan is er nog een probleem. Informatie op zich kan vals zijn, maar dat kan ook de vermeende verspreiding en legitimiteit. Iemand geeft dan de indruk dat zijn berichten veel meer worden gedeeld en geliked dan in werkelijkheid het geval is. Veel politieke partijen – ook in Vlaanderen – spelen vandaag dit spel. En meer en meer wordt het ook deel van commerciële strategieën.

Fake news juist begrepen

Het verwijt 'vals nieuws' duikt dezer dagen overal op. Het dekt dan de nepinformatie waarmee Donald Trump veelvuldig uitpakt, tot het fake news waarvan de man zelf de klassieke nieuwsmedia beschuldigt. Een uitzuivering van de begrippen dringt zich dan ook op. Voor de goede orde kan het best een onderscheid worden gemaakt tussen

klassiek nieuws dat 'niet-correct' is, 'onecht' nieuws en 'frauduleus vals' nieuws. Klassiek nieuws, zoals dat door professionele mediahuizen wordt geleverd, wordt verondersteld aan standaarden te voldoen. Het gaat om zowel wettelijke als beroepsethische normen, waarvan de plicht om 'correcte informatie' te brengen een van de essentialia is. Dat niet alle nieuws perfect hieraan voldoet, is een open deur intrappen. Journalisten maken al eens een fout, eindredacties overdrijven al eens met een te forse kop. Maar zoiets wegzetten als 'vals nieuws' – zoals talloze mediacritici graag doen – is een brug te ver. Journalistieke fouten hebben in regel niets kwaadwilligs of frauduleus. Wel zijn het spijtige uitglijders, die bovendien gewoonlijk ook worden rechtgezet. Ook dat laatste maakt nu eenmaal deel uit van de wettelijke en deontologische maatstaven die gelden voor journalistiek. Van een andere orde is informatie die niet door professionele nieuwsmakers wordt geleverd. In het digitale tijdperk is dit *booming business*. Politici, bedrijven en belangengroepen creëren met het grootste gemak digitale platformen waarop ze hun boodschappen en ideeën met grote stelligheid als 'waarheid' verkondigen. Na enig aarzelen erkende ook Facebook in april van dit jaar dat in het kader van de Amerikaanse en Franse presidentsverkiezingen opvallend veel politieke propaganda als 'objectief' op het platform is gedeeld.

‘Vals nieuws’, zeggen andersdenkenden en concurrenten dan. En ook professionele journalisten maken het verwijt vaak en graag. Toch is ook hier de term ‘vals’ overtrokken, ook weer omdat er van kwaadwilligheid veelal geen sprake is. Een overtuiging, ook al wordt ze niet gedeeld, is nog geen leugen. Een reclameboodschap, ook al vertelt die niet het volledige verhaal, is daarom geen bedrog. Interessanter is het dan ook om dit soort informatie te benoemen als ‘onecht nieuws’.

Echt vals nieuws

Dat laat toe het begrip ‘vals nieuws’ voor te behouden voor écht vals nieuws: kwaadwillig gemanipuleerde foute informatie. Het is nieuws van de orde dat de paus presidentskandidaat Trump steunde. In februari dit jaar circuleerde op sociale media een bericht, vormgegeven als een artikel uit *Le Soir*, dat Saudi-Arabië de kiescampagne van Emmanuel Macron steunde. Het valse *Le Soir*-artikel werd in Rusland online gezet. Ook in de bedrijfswereld zijn intussen van die frauduleus opgezette nieuwsberichten bekend, soms met drastische gevolgen, zoals een forse terugval op de beurs. De opzettelijke verspreiding van foute informatie kan ook heel persoonlijke redenen hebben, zoals bij een echtscheiding of caféruzie die uit de hand loopt. Los van de inhoud kan ook de verspreiding van informatie worden gemanipuleerd. Een bericht wordt dan kunstmatig gepimpt via menselijke of virtuele nepvolgers en commentatoren. Ook in Vlaanderen, onder meer bij politici, is de techniek intussen gekend. Achter zo’n ‘valse versterking’ schuilen soms heuse trof fabrieken, clickfarms en gesofisticeerde botnetwerken. Trend Micro, een cyberveiligheidsbedrijf, publiceerde eerder dit jaar een fascinerend rapport over The Fake News Machine. Overal ter wereld bieden bedrijfjes momenteel gemanipuleerde informatiecampagnes aan. Een Chinese firma belooft politici en artiesten om binnen een maand uit te

groeien tot een internetberoemdheid, met behulp van duizend nepvolgers per dag. Kostprijs: ongeveer 2.300 euro. Het lanceren van nepnieuws op sociale media kost iets meer. Ook een internetcampagne om een journalist te discreditieren is in de aanbieding, Mexicaanse drugskartels blijken zo’n cybermoord al eens te bestellen. Prijskaartje: 50.000 euro. Een grote politieke campagne, met nepberichten en een massa virtuele volgers, kost ruim 350.000 euro, aldus de cyberexperts van Trend Micro. Het gewin bij frauduleus vals nieuws kan ook elders liggen: in het reclamegeld dat de massa clickbaits oplevert. In Macedonië blijken nogal wat jongeren aan de kassa van Google-, Facebook- en Twitter te passeren.

Waarheidsrelativisme

Het lijkt wel of de waarheid er vandaag minder toe doet – voor zover ze al zou bestaan. Vooral jongeren, overweldigd door de informatie-explosie en met nog weinig intellectuele houvast, zouden sceptisch staan tegenover alles wat hun als informatie of nieuws wordt gepresenteerd. Nu is zo’n waarheidsrelativisme niet nieuw. Al in de 5de eeuw voor Christus verklaarde Protagoras de mens tot maat van alle dingen. Nietzsche en Freud vulden dat individualisme later op hun manier in. Toch zorgde de Verlichting voor een mondiale objectivering van het denken. Voortgestuwd door een spectaculaire wetenschappelijke revolutie schaarde de moderne mensheid zich almaar meer rond universele waarheden en waarden. Ook de wereldwijde doorbraak van professionele journalistiek droeg daaraan bij. Intussen zijn we volgens een nieuwe filosofische lichteing een tijdperk van postmodernisme ingetreden. Met als sleuteljaar 2016, het jaar dat post-truth doorbrak. Persoonlijk aanvoelen en emoties primeren op wat anderen als feit aandragen. Waarheid is een kwestie van geloof geworden. De technologische revolutie bevoor-

dert die paradigmashift. Het is op internet veel makkelijker geworden om gelijkgezinden te ontmoeten en ermee te netwerken. Media bevorderen die netwerking ook. Het zorgt immers voor meer abonnementen en sociaal verkeer, wat op zijn beurt reclamegelden aanzuigt. Via listige algoritmen werkt Facebook een steeds uitgebreider profiel van zijn gebruikers uit, die het vervolgens bedient met hen welgevallig nieuws en gelijkdenkende nieuwe vrienden. De klassieke media spelen dat spel mee. Ook bij ons maken mediamanagers er nauwelijks nog een geheim van dat ze volop inzetten op nieuws en reclame ‘op maat’. Gesofisticeerde IT-technologie moet dat mogelijk maken.

Informatiebubble

Zo komen mensen almaar meer terecht in een informatiebubble. Nu is ook dat fenomeen niet echt nieuw. Tijdens de verzuiling, in de tweede helft van vorige eeuw, spitsten media zich ook al toe op een eigen publiek, dat enkel de krant las die tot de eigen zuil behoorde. Soms zorgde die verkaveling ook voor vuurwerk, zoals de Schoolstrijd. Uit overtuiging las je traditioneel ofwel *De Standaard*, ofwel *De Morgen*. Nichemedia, die een specifiek publiek bedienen met een welbepaald soort nieuws, zijn van alle tijden. Toch is wat vandaag gebeurt opnieuw van een andere orde. Voor klassieke nieuwsmedia was en is het eerste adagium toch te publiceren *what’s fit to print*, ook al sluit dat niet steeds aan bij de leefwereld of overtuiging van het eigen publiek. Bovenal liggen de kaarten in het traditionele medialandschap duidelijk op tafel: van klassieke nieuwsmedia is doorgaans goed geweten waar ze voor staan. Dat is in de nieuwsomgeving van Facebook en Google nauwelijks het geval. Van transparantie is geen sprake, geheime algoritmen bepalen daar wat men nog te lezen, zien of horen krijgt. Daardoor zijn mensen zich minder dan vroeger bewust van

Vanuit onze informatiebubbles voeren we almaar agressievere woordenstrijden voor het eigen gelijk

de selectiviteit van hun informatie. Zoiets voedt fanatisme en verhardt het maatschappelijke debat. Vanuit onze informatiebubbles voeren we almaar agressievere woordenstrijden voor het eigen gelijk. De polarisering in de samenleving neemt toe.

Kill the messenger

Dat wreekt zich op alle andersdenkenden. Sociale media maken het voor iedereen mogelijk om te keer te gaan tegen elkeen met een andere mening of waarheid. De mogelijkheid van anonimiteit of pseudonimiteit verhoogt nog de agressiviteit van het debat. Het ongemeen harde, vaak vulgaire getwist op Twitter is niet iets waarmee homo sapiens zijn naam eer aandoet. Ook politici delen in de brokken, en in het algemeen iedereen met een gezagsfunctie. Niemand is immuun voor laster en gescheld. Ook experts niet, zelfs al hebben ze mooi rokende academische titels. Journalisten evenmin.

De bagger die de klassieke media vandaag over zich heen krijgen, is ongezien. Nogal wat journalisten zijn op sociale media vanuit welbepaalde hoeken aangeschoten wild. Valt het te verwonderen dat zoveel journalisten er de brui aan geven op Twitter & Co? Alhoewel afwezig zijn op sociale media voor hen eigenlijk ook geen optie is. Het maakt het journalistieke métier vandaag drukker en veeleisender dan ooit. Vaak komt de modder uit politieke hoek. Zo maakt N-VA – of althans een representatieve groep daar – er nauwelijks een geheim van dat ze de huidige Vlaamse pers maar niks vindt. Lees: voor haar te kritisch vindt. Maar feitelijk vallen zo'n verzuchtingen te horen in alle hoeken van het politieke spectrum.

Nu is mediakritiek ten eerste van alle tijden, en ten tweede in regel een goede zaak. Als nieuwsmedia zich opstellen als 'waakhond van de democratie', dan is het van het grootste belang dat ook zij af en toe worden bijgetrokken. Maar mediakritiek moet redelijk zijn, moet begrip hebben voor de eigen finaliteit en werkwijze van journalistiek. En dat ontbreekt in het huidige mediadebat fundamenteel. Veel politici – maar ook magistraten, andere gezagsdragers en vele burgers – zien de pers ronduit als 'vijand'. Wie niet met ons is, is tegen ons. Zoals Trump in een roemruchte tweet: *the FAKE NEWS media is the enemy of the people*. Door dat te doen, proberen politici de eigen informatiecocon die ze creëren te versterken. Polarisering en media-bashing liggen in elkaars verlengde. Het ergste zou zijn om die evolutie te ondergaan. Laat ons er om te beginnen toch maar blijven van uitgaan dat de waarheid en correct nieuws er toe doen. Homo sapiens heeft altijd nood gehad aan betrouwbare informatie – al was het maar om te overleven. Die informatie wordt noodzakelijkerwijs gedeeld met andere sapiens. Al in het begin waren gemeenschappen afhankelijk van betrouwbare koeriers, de prilste voorlopers van de hedendaagse journalist.

De Verlichting heeft aangetoond hoe universeel gedeelde informatie de mensheid met reuzenstappen vooruit kan brengen. Wetenschap en journalistiek speelden daarbij een sleutelrol. Aan correcte informatie en betrouwbaar nieuws zal altijd grote nood blijven. Ze staan op het niveau van de lucht die we inademen en de voeding die we innemen. Alle nieuwlichters van het post-truth-tijdperk ten spijt. Toch zal dat niet volstaan. Meer dan

ooit moeten nieuwsmedia zichzelf nu waarmaken, en tonen dat ze een volwaardig alternatief zijn voor het relativisme en de polarisering. Dat kunnen ze enkel door nog meer te investeren in de kwaliteit van hun nieuwsaanbod. Technisch gezien, door de verdere ontwikkeling van hun digitale platformen, maar eveneens inhoudelijk, door verder in te zetten op kwaliteitsjournalistiek. Het ene kan niet zonder het andere. De voorbije jaren zijn bij de persgroepen meer informatici in dienst genomen dan journalisten. Intussen kreunen talloze redacties onder de werklust en de onderbezetting. Ook daar dringen zich investeringen op.

Sectorbrede campagne

Wellicht moeten de mediahuizen zich ook nog beter presenteren dan nu het geval is. Behalve met gratis tickets en kortingsbonnen, kan dat ook gewoonweg met de kwaliteit van hun nieuwsaanbod. Is een sectorbrede campagne geen optie? *Trust me, I'm a journalist*, staat op het T-shirt van meer en meer verslaggevers die de negatieve beeldvorming over hen beu zijn. En natuurlijk riskeer je daarmee een hoop backfire, van figuren die in het pleidooi alleen maar een nieuwe aanleiding zullen zien om nog eens grof uit te halen. Maar moeten we niet sterker zijn dan dat? In de VS is *The New York Times* dit jaar fors gegroeid qua abonnees en omzet. De krant was en is nochtans een van de uitverkoren schietschijven van Trump. Crisissen bieden ook kansen. Belangrijk daarbij is dat we meer en beter uitpakken met de basiswaarden waarvoor we staan: onafhankelijkheid, correctheid, respect voor privéleven, eerlijkheid. Die vinden we hier niet uit, het zijn gewoonweg de titels van de vier hoofdstukken van de Code van de Raad voor de Journalistiek. Als zodanig zijn het ook waarden

die journalisten (via de beroepsunie VVJ) en hun werkgevers gezamenlijk delen. Elke burger die vindt dat een medium of journalist ze schendt, kan bij de Raad voor de Journalistiek terecht met een klacht.

Wat is waarheid ?

Neem nu die correctheid van onze informatie, zo fundamenteel voor journalistiek en media, maar waarop we in dit tijdperk voortdurend worden aangesproken en gepakt. De fake news media van Trump. Moeten we niet assertiever communiceren voor welke waarheid we staan en gaan? Dat is dan niet een of andere absolute waarheid, wel een zo waarheidsgetrouw mogelijke weergave van de werkelijkheid.

Natuurlijk zijn er feiten die door niemand worden betwist. Dat 'het regent' (als het regent), of dat 'een groene BMW door het rood licht reed' (als dat effectief zo is), zijn feiten die makkelijk als objectieve waarheid kunnen worden gepresenteerd. In de journalistiek gaat het voornamelijk om de wie-wat-waar-wanneer-en-hoe-vragen: daar valt doorgaans met naakte feiten een antwoord op te geven.

Toch is zelfs dan een vergissing mogelijk. Misschien was de BMW wel lichtblauw (maar kleurde ze groen door het zonlicht of een gezichtsstoornis). Misschien stond het licht nog net op oranje. Zeker wanneer vagere termen worden gebruikt – 'aanslag', 'democratie', 'rechtvaardig' – is eenduidigheid niet evident. Dat is evenmin het geval wanneer journalisten en commentatoren zich aan de waarom-vraag begeben, en op zoek gaan naar de oorzaak of finaliteit van

de feiten die ze beschrijven. Dan loeren relativiteit en subjectiviteit inderdaad om de hoek. Om die reden vullen journalistengemeenschappen wereldwijd het waarheidsbegrip niet langer objectivistisch in, maar methodologisch. De waarheid die we brengen, wil niet 'de' waarheid zijn, maar er wel zo dicht mogelijk bij aanleunen. Niet absoluut waar, maar waarheidsgetrouw. Hoe we dat doen, is een kwestie van techniek en wordt vastgelegd in beroepscodes en redactiestatuten.

Transparante charters

Neem de Code van de Vlaamse Raad voor de Journalistiek, waarin hoofdstuk 1 al meteen over 'Waarheidsgetrouw berichten' gaat. De journalist checkt de waarachtigheid van zijn informatie, staat daarin. Hoe dan ook publiceert hij alleen informatie waarvan de oorsprong hem bekend is. In de mate van het mogelijke maakt hij de bron van zijn informatie ook bekend. Want ja, ook journalisten hebben voorkeuren en doen aan framing, soms onbewust. Verder: de journalist schrappt of verdraait geen essentiële informatie. Een paar artikelen gaan over rechtzettingen na fouten: die moeten 'loyaal' gebeuren. Desgevraagd wordt een wederwoord verleend, tenzij 'ernstige redenen' zich daartegen verzetten. Tot slot: de journalist die naast feitelijke berichtgeving ook commentaar levert, maakt het onderscheid tussen beide duidelijk. Feiten moeten goed worden onderscheiden van veronderstellingen, beweringen en opinies. Vandaar ook het grote belang van transparante redactionele charters, redactiestatuten of deontolo-

gische codes. Het gros van de Vlaamse professionele nieuwsmedia beschikt daarover.

Met dat concept van methodologische objectiviteit zijn journalisten in goed gezelschap. Ook de wetenschap – waaraan de media ongetwijfeld schatplichtig zijn op dit punt – pretendeert niet absolute waarheden te verkondigen. Wel werkt ze met wetenschappelijke theorieën die maar zolang voor 'waar' worden gehouden als ze worden bevestigd of – belangrijker – niet ontkracht door een andere theorie. Waarheidsvinding als permanente uitdaging – maar wel volgens wetenschappelijke methodes die helder zijn en door iedereen worden aanvaard.

En ook justitie erkent de noodzakelijke dialectiek van waarheidsvinding. In het strafrecht wordt uitgegaan van het vermoeden van onschuld, dat door 'tegenbewijs' kan worden omgezet in een vaststelling van schuld. Verifiëren en falsifiëren, ook politiemensen en magistraten doen het dag na dag. Kan het dan zo moeilijk zijn om het brede publiek van dat waarheidsbegrip te overtuigen? Misschien behoort een breder front van journalisten en wetenschappers wel tot de mogelijkheden.

Dit gezegd zijnde valt het in de praktijk met het correctheidsgehalte van de journalistiek in onze contreien echt wel mee – alle kritiek ten spijt. Het Vlaamse medialandschap blijft door de band genomen iets om trots op te zijn. Alleen moet meer en meer ook de buitenwacht daar opnieuw van worden overtuigd. En tja, dat is dan maar een kwestie van goede PR.

Sensationeel

Eenzelfde oefening is denkbaar met nog zo'n fundamentele waarde waartoe we ons engageren: onze onafhankelijkheid. Dankzij het professionalisme van uitgevers en journalisten kunnen we die ook waarmaken. Ziedaar een fundamenteel onderscheid met wat we hoger 'onechte' media noemden, de loutere spreekbuizen van politieke partijen, bedrijven of belangengroepen. En

**Hoe strategisch verleidelijk ook,
gratuite aanvallen op 'de pers' getuigen
niet van politieke klasse en niveau**

natuurlijk maken ook professionele redacties en journalisten keuzen bij hun benadering van het nieuws, doen ze aan framing, zoals het in de communicatiewetenschap heet. Maar essentiëler dan dat blijft hun zin voor relevant nieuws. Geen enkele krant is vandaag voor of tegen partij X, zoals vroeger wel het geval is. Ook individuele journalisten worden vandaag

meer dan weleer op de nood aan politieke terughoudendheid geweest. Voor zover subjectiviteit toch wordt toegelaten, wordt dat in overeenstemming met de deontologische codes ook duidelijk gemeld. Die transparantie vind je nergens elders in de informatiesector.

Nu we toch bezig zijn onszelf wat beter te presenteren,

kunnen we meteen ook anticiperen op nog zo'n kluit modder die ons regelmatig in het gezicht geworpen wordt. Dat is dat de media enkel door sensationalisme worden gedreven, geheel in lijn met hun commerciële inbedding. Sommigen storen zich daarbij aan de vloed van soft news, anderen aan de soms schreeuwerige krantenkoppen, nog anderen aan het bijwijlen kinderlijke toontje in de omroepjournaals.

Toch vallen ook die verwijten te counteren. Om te beginnen zijn nieuwsmedia private bedrijven, die per definitie omzet en rendement moeten halen willen ze blijven bestaan. Dat heeft zo zijn voordelen, met name op het vlak van bedrijfseconomische performantie en journalistiek-inhoudelijke vrijheid. Formeel gezien is de VRT de enige uitzondering, maar gelet op de kijk-, luister- en klikcijfers die de Vlaamse overheid ook van haar verwacht, is het verschil met een privébedrijf niet eens zo groot. De essentie is dat de commerciële logica voor de (Vlaamse) nieuws-

media maar een deel van het verhaal vormt. Kranten, magazines, omroepen en websites zijn wel degelijk ook met maatschappelijke verantwoordelijkheid bezig. Professionele redacties en beroepsjournalisten zien het als hun elementaire rol om hun publiek goed te informeren, niet 'om sensatie te brengen'. Die 'roeping' wordt vaak vormgegeven in een redactioneel charter, een redactiestatuut of een deontologische code. Overigens is een compleet openbaar en publiek gefinancierd mediabestel echt geen alternatief. Geen Vlaming die daar voor wil tekenen, vermoeden we.

En de overheid ?

Kunnen we iets van de overheid verwachten op dat vlak? Kan zij, bij voorbeeld, geen voluntaristisch beleid voeren ten aanzien van vals nieuws op internet? Voor zover het om bewezen fraude gaat, kan dat zeker. Maar voor het overige hoeft een overheid toch vooral geen waarheidspolitie te installeren. Ook niet ten overstaan van sociale mediaplatformen die verantwoordelijk zijn voor de verspreiding van zoveel foute informatie. Laat ons voorlopig toch maar vertrouwen op de zelfregulering die Facebook, Google & Co. ter zake beloven, ook al komt daar tot dusver nauwelijks iets van terecht. Want is het niet dat wat ook professionele nieuwsmedia en journalisten sinds mensenheugnis voor zich opeisen: de mogelijkheid van zelfregulering via charters en codes.

Elders liggen wel werven voor de overheid. Fundamenteel is daarbij de vraag of politici kunnen afzien van het ruwe machtsstreven en daarmee gepaard gaande kortetermijndenken dat hen vandaag zo sterk typeert. Oké, politieke polarisering is van alle tijden, en kan bovendien zowel louterend als productief zijn. Maar politiek moet ook redelijk zijn, streven naar common ground, een samenleving verzoenen. De nood daaraan is extra groot met gigantische maatschappelijke uitdagingen als armoede, de toenemende ongelijkheid, de klimaatverandering, de veroudering van de

bevolking, migratie en een homo sapiens die in de wijze woorden van historicus Yuval Noah Harari almaar meer een Homo Deus wordt.

Die te verwachten nieuwe politieke redelijkheid houdt ook een terugkeer naar gezonde omgangsvormen met de media in. Politici moeten terughoudender zijn met uitvallen naar media en journalisten. Hoe strategisch verleidelijk ook, gratuite aanvallen op 'de pers' getuigen niet van politieke klasse en niveau. Het klinkt misschien nostalgisch, maar de oervaders van de democratie in de 18de en 19de eeuw geloofden nog oprecht in een onafhankelijke en kritische pers als fundamentele bouwsteen voor de samenleving. Onafhankelijke en professionele media zouden de publieke opinie op een betrouwbare en evenwichtige wijze informeren over het beleid van de staatsmachten. Dat laat de bevolking toe om zich onder meer bij verkiezingen op een geïnformeerde en verantwoorde manier uit te spreken daarover. Er is geen enkele reden om deze visie op staat en samenleving vandaag te verlaten. En toch valt ze bij maar weinig moderne politici nog te bespeuren.

Onmisbaar cement

Goedmenende politici zouden daarnaast ook positief kunnen wijzen op het grote belang van professioneel gemaakt nieuws. De steun van de Vlaamse overheid aan campagnes voor mediawijsheid of 'nieuws in de klas' gaat in die richting. En ook andere overheidssteun moet (blijven) kunnen. Onafhankelijke nieuwsmedia en professionele journalisten blijven nu eenmaal onmisbaar cement voor elke samenleving die zichzelf democratie wil noemen. En om het nog maar eens met Voltaire te doen: men hoeft het niet eens te zijn met wát iemand zegt, om ten volle diens recht te verdedigen óm het te zeggen.

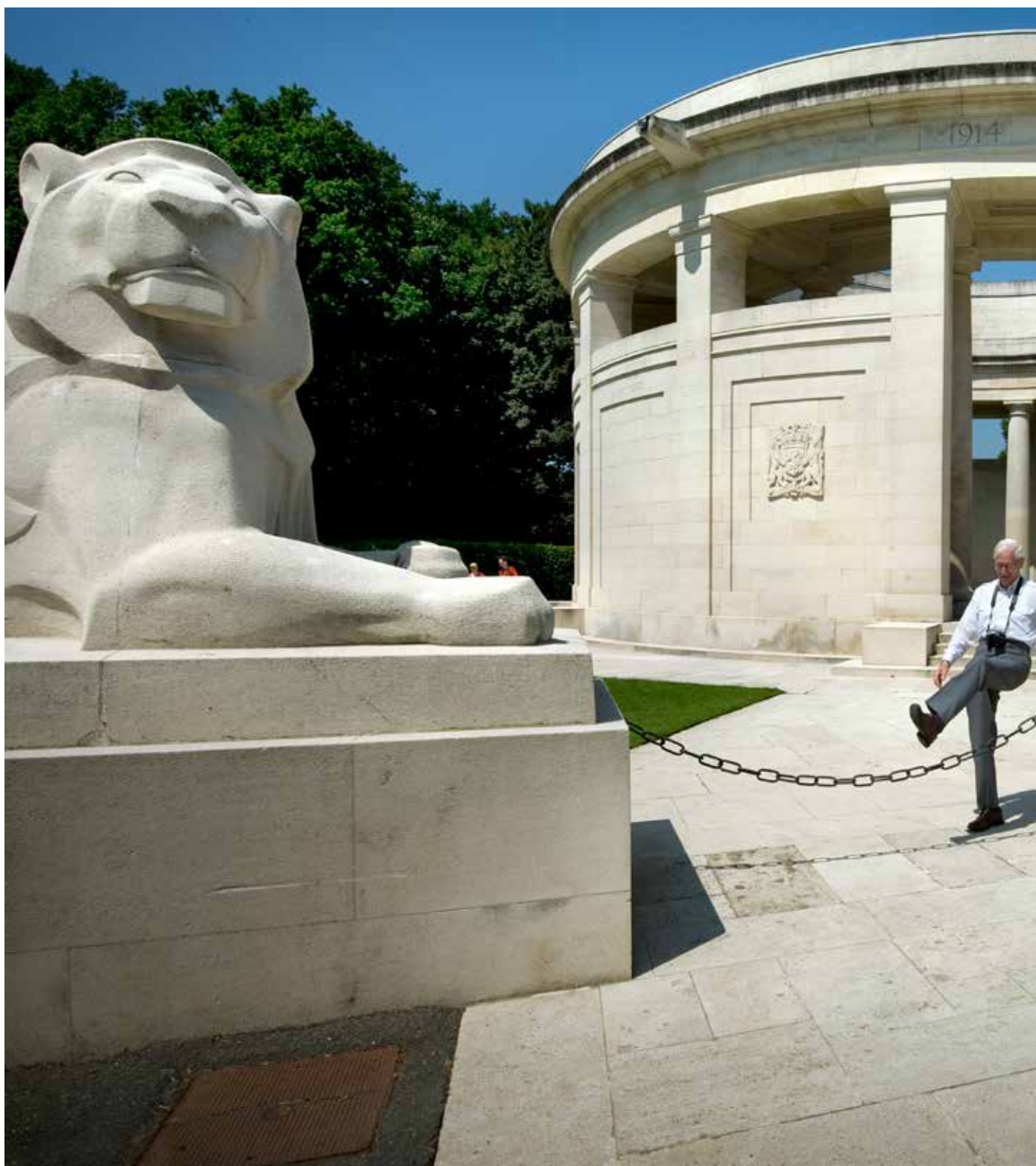
**REAGEREN OP DIT ARTIKEL?
MAIL NAAR
INFO@JOURNALIST.BE**

Fotorol

Een beroepsfotograaf kiest een bijzondere foto van een collega, en geeft de rol door.

NICK HANNES
kiest een foto van
FILIP CLAUS

Toen ik in de jaren 90 fotografie studeerde, keek ik op naar de fotografen van *De Morgen*. Fotografen waren er auteurs met een eigen signatuur. Fotografie kreeg een prominente plaats in de krant, foto's werden niet verminkt om ze te doen passen in de opmaak. Er was respect voor het werk. En er was de vrijheid om af te wijken van de gangbare norm. In die tijd leerde ik het werk van Filip Claus kennen.

Op het eind van een jaar vol WO I-herdenkingen kies ik een oudere foto van Filip. Hij maakte hem in 2014 in opdracht van de Provincie West-Vlaanderen en de Franse departementen Nord-Pas-de-Calais. Het decor is het herdenkingsmonument van het Britse Berks Cemetery Extension in Ploegsteert. Drie mannen op leeftijd stappen simultaan over een afsluiting. Op het moment dat drie benen loskomen van de grond zet de fotograaf de tijd stil. Het resultaat is een prachtige choreografie in een glasheldere compositie, badend in de zomerzon.

Bij een opname zijn er twee belangrijke afwegingen die een fotograaf maakt: de plek waar hij gaat staan, en het moment waarop hij afdrukt. Als alles goed gaat, kan er magie ontstaan. Dat heeft meer met vakmanschap te maken dan met toeval.

In het volgende nummer
kiest **FILIP CLAUS** een
favoriete foto.

Foto: Kenny Hennens

LUC VANHEERENTALS PUBLICEERT NIEUW BOEK OVER MOBILITEIT

Al 33 jaar journalist zonder auto

‘Je wordt het een beetje beu, als je voor de 50ste keer moet uitleggen waarom je als journalist zonder auto leeft en werkt’, zegt Luc Vanheerentals (63). En dus schreef hij er (opnieuw) een boek over. Ook iets met 50.

PIET DE LOOF

Verlies je zo niet veel tijd?

‘Integendeel, ik win tijd: op de trein of bus kan ik lezen en werken. En soms ben ik zelfs sneller dan met de auto. Onlangs moest ik om 16 uur in Roosdaal zijn voor de boekvoorstelling van Wouter Beke. Om 20 uur werd ik in Glabbeek verwacht voor de boekvoorstelling van burgemeester Reekmans. In Roosdaal was Carl Devlies er ook – hij stelde voor dat ik met hem zou meerijsen naar Leuven. Ik wist echter dat ik er wegens files op de Brusselse ring veel sneller zou zijn dan hij.’

Drie jaar geleden schreef je er al een boek over, 'Leven zonder auto'. Nu is er '50 ways to leave your car', een verwijzing naar het liedje '50 ways to leave your lover' van Paul Simon.

‘Het concept daarvan is deels hetzelfde als het eerste boek: er komen opnieuw tientallen mensen aan bod die getuigen over leven en werken zonder auto. Nu zijn die verhalen meer gekaderd in nieuwe bevindingen en evoluties. Er staan 50 aanklachten in tegen de auto, 50 tips voor een leven zonder auto en 50 aanbevelingen voor een autoloos beleid. Basisgedachte daarbij is dat investeringen van de overheid zich moeten focussen op duurzame verplaatsingen in plaats van op wegeniswerken, de Oosterweelverbinding en de overkapping van de ring.’

Een belangrijk voordeel is ook van persoonlijke aard, zeg je.

‘Wel, ik verkeer in zeer goede gezondheid. Ik heb weinig last van kwaaltjes en speel nog zaalvoetbal samen met dertigers. Ik dank dat aan mijn autoloos leven. Dat krijg je dus terug als je je liefdesband met je auto durft stop te zetten. Om de verwijzing naar het liedje door te trekken:

*Hop on the bus, Gus
You don't need to discuss much
Just drop off the key, Lee
And get yourself free.*

Dus het kan, een journalist zonder auto?

‘Natuurlijk kan het. Ik doe het al zo sinds ik in 1984 journalist werd en de eerste jaren als freelancer stukken schreef voor BRT 3, Knack, Humo, Intermediair, Sic en andere media. Je moet je uiteraard goed organiseren. En plannen. Je kan niet zomaar op een trein stappen en zien wat er gebeurt. Maar mensen denken soms dat je sociaal gehandicapt bent, terwijl ik wil aantonen dat je best een kwalitatief leven kunt leiden zonder auto.’

Als journalist moet je je toch snel kunnen verplaatsen?

‘Ja en nee. Ik werk voor Belga en andere media als correspondent voor Vlaams-Brabant. Dat beperkt mijn werkgebied, en bovendien doe ik geen faits-divers. Ik moet wel 3 à 4 keer per week ergens in Vlaams-Brabant zijn voor een persconferentie of een gemeenteraad, ook 's avonds dus. Soms rij ik mee met iemand, maar eigenlijk geraak ik overal met het openbaar vervoer en de fiets – ik heb kaarten van alle dorpen.’

'50 ways to leave your car – Duurzame alternatieven voor de auto'

Luc Vanheerentals, uitgeverij Mundo Culturale, 320 blz, 19,50 euro. Ook te koop bij de auteur zelf: luc.vanheerentals@telenet.be.

Ook journalisten riskeren halvering fotokopierechten: JAM voert campagne

De JAM (Journalisten Auteurs Maatschappij) voert samen met andere auteurs- en ook uitgeversorganisaties campagne voor een aanpassing van de nieuwe reprografiewetgeving. Die regelt de vergoeding die de samenleving via Reprobel betaalt voor het collectieve recht van alle burgers om fotokopies te mogen maken van boeken, kranten en dies meer.

Tot voor kort kwam ruim de helft van deze 'apparatenvergoeding', die door de producenten van fotokopie- en multifunctionele toestellen werd betaald en doorgerekend aan de kopers ervan. Maar na een gerechtelijk dispuut besliste de regering deze vergoedingswijze te schrappen. Enkel de gebruikers van apparaten betalen nu nog, in de vorm van een paginataraif.

Dat ligt dan wel 2,7 keer hoger dan vroeger, toch valt niet te verwachten dat de inkomsten van Reprobel op peil zullen blijven. Mogelijk zullen veel gebruikers van kopieapparaten hun aangiften nu terugschroeven of hun vergoedingen naar beneden heronderhandelen. Bovendien moeten de reprografierechten nu ook deels worden gedeeld met uitvoerende kunstenaars, muziek- en filmproducenten.

Al bij al verwachten de auteurs- en uitgeversorganisaties een halvering van de inkomsten die ze tot nu uit reprografierechten haalden. In 2015 ging het nog om nagenoeg 24,4 miljoen euro.

'Verdeeld over alle auteurs en uitgevers gaat dit over een belangrijke inkomensbron voor hen', zegt Anne-Lize Vancaenem, directeur van de JAM. 'Als deze financiering nu opdroogt, krijgen velen het nog moeilijker om te leven van hun creatief werk.'

Auteurs- en uitgeversorganisaties lanceerden de internetcampagne www.voorwathoortwat.be. Aan de overheid wordt gevraagd om de fotokopiewet grondig bij te sturen. Aan alle gebruikers van apparaten wordt gevraagd om de wet hoe dan ook correct toe te passen. (PD)

Binnenkort in uw mailbox: de vijfjaarlijkse enquête van UGent

In 2018 organiseert het Center for Journalism Studies van de Universiteit Gent (UGent), onder leiding van professor Karin Raeymaeckers en professor Sarah Van Leuven, opnieuw de vijfjaarlijkse journalistenenquête. Dat gebeurt voor het eerst volledig online.

Al sinds de jaren 1980 proberen we aan de UGent het profiel van de Vlaamse journalisten in kaart te brengen. Sinds 2003 doen we dat in een vast format: een uitgebreide enquête die we verspreiden onder alle journalisten. Al de belangrijke aspecten van het beroep komen aan bod, waaronder opleiding, nieuwe technologie, beroepstevredenheid, werksituatie en professionele opvattingen.

Met uw hulp kunnen we zo in de komende maanden een actuele profielschets van 'de' journalist maken. Maar niet alleen dat. Er loopt net zoals in 2013 een parallelle enquête bij de Franstalige journalisten in ons land. Onze collega's van de Université libre de Bruxelles, onder leiding van professor François Heinderyckx en

professor Florence Le Cam, zorgen voor de organisatie daarvan. Dankzij deze samenwerking kunnen we binnen enkele maanden ontwikkelen doorheen de tijd in de Belgische journalistiek voorstellen. Deze vierde enquête is dus minstens zo belangrijk als de vorige drie. De samenwerking met de VVJ en haar Franstalige tegenhanger, de AJP, onderstreept dat belang.

Enkele nieuwigheden

Opmerkelijke zielen zullen vaststellen dat de huidige vragen erg gelijksoortig zijn aan de vorige enquêtes. Toch hebben we hier en daar wat bijgeschaafd om up-to-date te zijn met recente trends zoals technologische innovatie, veranderende werkomstandigheden en datajournalistiek.

In tegenstelling tot vorige jaren werd er geen papieren vragenlijst bij *De Journalist* gevoegd. Wij hebben ervoor geopteerd om de enquête enkel online te verspreiden. Deelnemen kan via een link die u binnenkort in uw mailbox zult ontvangen. De online enquête biedt enkele belangrijke voordelen. Ze kan steeds onderbroken en hervat worden, werkt ook op tabletcomputers en smartphones en is beter voor het milieu. Uw anonimiteit wordt uiteraard gegarandeerd. De onderzoeksresultaten zullen in de loop van 2018 gepubliceerd worden in *De Journalist* en kunnen opgevraagd worden door de mediasector. De inzichten van de vorige enquête hebben we gebundeld in het boek *De Belgische journalist in 2013: een zelfportret* (uitgegeven bij Academia Press). In 2018 zal er met de belangrijkste resultaten een soortgelijk rapport worden gemaakt dat zal voorgesteld worden aan de mediasector.

Karin Raeymaeckers, Sarah Van Leuven & Sara De Vuyst

DIT WAS
2017

‘Een journalist verdient gemoedsrust’

DE EINDEJAARSVRAGEN: VLAAMS MINISTER VAN MEDIA SVEN GATZ

Steun aan de journalistiek, en niet zozeer aan media-bedrijven. Het blijft, na drie jaar in functie, het leidmotief van minister van Media Sven Gatz (Open Vld). Zo gaat straks het Vlaamse steunbeleid voor de pers deels op de schop. 'Een integratie van de subsidies kan zorgen voor een betere ondersteuning van de individuele journalist.' Ook de uitgevers krijgen een wake-upcall. 'Zij moeten beseffen dat journalisten de kroonjuwelen van hun redactie zijn. Ze verdienen dan ook een minimum aan bescherming en gemoedsrust.' Een interview.

POL DELTOUR EN MONICA MORITZ

Hoe beoordeelt u in het algemeen het niveau van de journalistiek in Vlaanderen? Wat dacht u van een SWOT-analyse: sterkten, zwakten, kansen en bedreigingen.

'Onze grote sterkte is toch de kwaliteit van ons nieuwsaanbod, en ik zeg dat niet om wie dan ook een plezier te doen. Academisch onderzoek bevestigt dat. Daar staat tegenover dat maar een beperkt aantal economische spelers het medialandschap in handen hebben, dat kun je als een zwakte zien. Alleen kun je de Vlaamse mediasector niet meer beoordelen zonder rekening te houden met het nieuwe aanbod, zowel van challengers als *Apache* of *Newsmonkey*, als van spelers uit het buitenland. Die fragmentatie mag dan een bedreiging vormen voor onze klassieke media, voor de mediaconsument is het een voordeel.'

Weegt dat nieuwe nieuwsaanbod op tegen de concentratie bij de klassieke nieuwsmedia? Er zijn dan wel meer nieuwssites, maar misschien wel minder inhoud?

'De mediagebruiker heeft toch meer ijkpunten en kan kiezen uit diverse invalshoeken, wat zorgt voor een rijkere mediabeleving. Je kunt je natuurlijk vragen stellen bij het feit dat mediagebruikers tussen 15 en 34 jaar hun nieuws vooral bij Facebook en andere sociale media halen en zo hun wereldbeeld opbouwen, maar persoonlijk denk ik niet dat het zo'n vaart loopt. Vroeger las men trouwens ook maar één krant, men was daar zowat mee getrouwd. En ook vandaag zijn er mediagebruikers die zich opsluiten in hetzelfde medium, omdat

dit het nieuws brengt dat ze willen hebben. Toch gaan mensen vandaag meer dan vroeger diverse bronnen consumeren, merk ik. Ze gaan stukken in *De Morgen* bijvoorbeeld toetsen aan wat *Apache* of *Doorbraak* schrijft. Nieuws vergelijken is vandaag veel makkelijker dan pakweg twintig jaar geleden. Ik wil zeker de bedreiging voor onze kwaliteitspers niet minimaliseren, maar als goede liberaal is het glas voor mij altijd halfvol en kijk ik veeleer naar de mogelijkheden die er zijn. De vraag blijft natuurlijk hoe het dubbelteje zal vallen over tien of vijftien jaar. Dat is en blijft moeilijk in te schatten.'

Wordt het informatieaanbod online stilaan niet zo overweldigend dat het de professionele berichtgeving in de klassieke media dreigt te verstikken?

'Dat is een risico, maar daarvoor is het essentieel dat we goed leren selecteren. Veel mensen kampen met een *fear of missing out* wat informatie betreft, maar je kunt niet alles lezen. Vroeger kocht ik twee weekendkranten en op zondagavond voelde ik mij ongelukkig als ik die niet volledig had doorploegd. Ik heb dat losgelaten, ik kan dat niet meer verhapstukken en probeer het ook niet meer. Je moet een selectie maken, en dat doet een krant natuurlijk. Zo'n rubriek als 'wat u moet weten voor u gaat lunchen', dat beantwoordt volgens mij goed aan de poortwachterfunctie van een krant.'

Recentelijk heeft de mediaconcentratie in Vlaanderen zich verder doorgezet, met de ruiloperatie tussen De Persgroep en Roularta. De eerste is nu alleeneigenaar van

Medialaan, de tweede heeft nu ook de krant 'De Tijd' in zijn portefeuille. Zo loopt het aantal grote spelers terug van zes naar vier, met De Persgroep veruit op kop, terwijl u in uw beleidsnota's toch pleit voor een 'pluriform en evenwichtig medialandschap'?

'Oké, maar we volgen die ontwikkelingen op de voet. We monitoren bijvoorbeeld hoe artikelen in bepaalde media zich verhouden tot andere, en of er niet te veel overlap is. Ik zal niet ontkennen dat de sportverslaggeving in *De Morgen* en *Het Laatste Nieuws* voor een heel groot deel, om niet te zeggen voor honderd procent, identiek is. De vraag is hoe de mediaconsument daarop reageert en of hij die eenheidsworst blijft pikken. Eerlijk gezegd stoort mij dit persoonlijk niet zo, maar het kan andere lezers er wel toe aanzetten om van krant te veranderen. Anderzijds blijkt dan weer dat sinds *De Standaard* en *Het Nieuwsblad* onder hetzelfde dak zitten, zij redactioneel uit elkaar zijn gegroeid.'

Maar dat is een diversificatie om marketingredenen, om diverse doelgroepen te bedienen – de inhoud is wel degelijk voor een aanzienlijk deel dezelfde.

'Het resultaat is toch een verschil in perspectief, in het kiezen en brengen van thema's. Ook al gaat het om hetzelfde stuk, toch is er diversiteit, en daar kan ik mee leven. Natuurlijk, redacties die door synergieën steeds kleiner worden, lopen het risico dat ze op zeker moment een ondergrens bereiken. Je kunt dat niet blijven doen. Dan is het aan de mediagebruiker om dat te sanctioneren. En dat biedt dan weer kansen voor andere, ook kleinere spelers. Ik geloof niet in een catharsis die recht naar de afgrond gaat. Elk proces heeft minder goeie momenten, maar finaal beslist de lezer.'

Hoe staat u tegenover de huidige manier van uitgeven: uitgevers verzamelen volop data van hun lezers waarmee ze hun dan heel gericht

reclame op maat bieden. Sommigen zien daar ook een toekomst in voor het nieuwsaanbod. You get the news you want.

'Los van de privacybescherming die zeker beter kan, denk ik toch dat de consument het op den duur wel beu zal worden om altijd met gelijksoortige berichten en onderwerpen te worden bestookt. Het klopt natuurlijk dat we allen wat gemakzuchtig zijn en vasthouden aan dezelfde thema's en lezen wat we graag lezen. Voor een mediaplatform is het dan precies de uitdaging om ook eens iets te versturen dat de consument niet leuk zal vinden maar hem tot nadenken stemt. Dat kan heel verfrissend werken. Men moet op dat vlak trouwens het warm water niet uitvinden: kwaliteitskranten laten nu al vaak opiniemakers of columnisten aan het woord die niet noodzakelijk de stroming van de krant vertegenwoordigen. Enkele lezers schreeuwen

dan moord en brand, maar anderen gaan zich weer aangetrokken voelen door zo'n dwarse mening. En dus geloof ik, misschien tegen beter weten in, in die slingerbeweging van macht en tegenmacht, gewicht en tegengewicht, waardoor die zaken zichzelf corrigeren.'

Steun aan de media

Als minister van Media bent u verantwoordelijk voor de Vlaamse overheidssteun aan de media...

'...terwijl ik eigenlijk fundamenteel vind dat we dat niet te veel moeten doen. We hebben natuurlijk een gemengd model, met ook een openbare omroep. Maar voor de geschreven pers ligt dat helemaal anders: die gaat terug op de grondwettelijke persvrijheid van 1831. Ons land is altijd een zeer vruchtbare bodem geweest voor zeer vele meningen. Tot vandaag komt men naar hier om bescherming te zoeken wanneer het elders wat te hevig wordt (*lacht*) (*het interview vindt plaats vlak nadat de Catalaanse premier Puigdemont naar Brussel is afgezakt, red.*). Maar eigenlijk is dat een ruim 200 jaar oude Belgische traditie. En die bestaat maar omdat de overheid nooit

tussenbeide is gekomen in de vrijheden van opinie of pers.

Volgens mij moet dat absoluut zo blijven.'

Vragen van mediahuizen om perssteun vallen bij u dus op een koude steen?

'In het Vlaams parlement vragen parlementsleden mij regelmatig of ik de schrijvende pers – die het effectief wat moeilijker heeft – niet meer garanties of financiële steun kan geven in ruil voor kwalitatieve journalistiek. Persoonlijk geloof ik niet dat je met geld goeie journalistiek kan kopen. Als ik dat zou doen, riskeer ik zelfs het begin van het einde van de kwaliteitsjournalistiek en de vrije pers in te luiden. Want hoe

definieer je goede journalistiek? Zelfs al omschrijf je dat met de hulp van allerlei academici heel breed, dan nog kan een volgende politicus die omschrijving makkelijk aanpassen aan zijn eigen voorkeuren. Dus zeg ik: *help yourself!*'

Nieuwe mediaspelers, die een plaats zoeken tussen de klassieke mediahuizen, zullen u niet graag horen.

'Meer: ze verwijten mij dat ik niet genoeg voor hen doe. Ze moeten echter begrijpen dat deze sector, ook al draait ze rond inhoud en kwaliteit, ook een economische sector is, net als het boekenvak. Daar kan ik dus weinig in tussenkomen. Als jonge challenger die net op de markt komt, kun je niet eisen om onmiddellijk op dezelfde manier behandeld te worden als een grote krant. Je moet knokken voor je plaats onder de zon.'

En toch maakt u in uw beleidsnota's een punt van het tegengaan van inhoudelijke verarming: hoe dan?

'Ik kan dat alleen doen door via kleinere subsidielijnen innovatieve projecten te ondersteunen. Zo wil ik journalisten tijd laten kopen om daarin te investeren. Veel mensen zeggen me dat een gesubsidieerd project een tijdelijk rustpunt kan zijn, dat hun toelaat eens goed door te werken aan iets. Ik betwijfel wel of we nu op het juiste pad zitten. De oogst van projecten na twee jaar laat ons toch niet toe om van een succes te spreken. Misschien moeten we onze globale financiële ondersteuning eens opnieuw bekijken, niet enkel van innovatieve journalistieke projecten, maar ook van Nieuws in de Klas, de MediaAcademie en het Fonds Pascal Decroos. Nu is er te veel verbrokkeling. Een integratie van de subsidies kan zorgen voor een betere ondersteuning van de individuele journalist. Een voorbeeld is Nederland, waar de nieuwe regering nu voor de steun aan onderzoeksjournalistiek 5 miljoen euro per jaar extra vrijmaakt.'

Is het niet vreemd dat zo weinig journalisten aankloppen met het verzoek

Uitgevers moeten beseffen dat journalisten de kroonjuwelen van een redactie zijn

om steun voor innovatieve projecten?

‘Misschien bij gebrek aan tijd, omdat ze zo’n hoge werkdruk kennen? Journalisten staan constant onder druk van deadlines, meer dan één per dag zelfs, en dat houdt niet op. Voor de consument is dat interessant, omdat hij continu aan nieuwe informatie geraakt. Maar voor de journalist is die evolutie niet goed. We moeten dat koppelen aan een sociaal charter voor de redacties. Nu zitten we een beetje vast, bij gebrek aan een paritair comité voor de krantensector. Voor de audiovisuele media zijn er wel een cao en een sociaal charter, ook al is het daar evenmin altijd rozengeur en maneschijn. Hoe dan ook hebben ook de kranten er toch belang bij om hun journalisten beter te verzorgen. We moeten stappen zetten om de vakman in de individuele journalist weer een beetje te honoreren.’

Daar zegt u wat...

‘Jullie beroep staat enorm onder druk omdat iedereen nu denkt dat hij journalist is. Dit ding hier (*wijst op zijn smartphone*) maakt dat iedereen zich vandaag fotograaf waant. En soms klopt dat nog ook, want foto’s die jullie nodig hebben worden vaak door amateurs gemaakt. Onlangs nog dat danske van een minister dat verscheen (*lacht*) (*het gaat om beelden van Gatz zelf op de Dag van de Jeugdhuizen, red.*). Het is wel een beetje een vicieuze cirkel hè. Maar misschien moeten we toch werken aan

een methode om het onderscheid tussen beroepsjournalisten en amateurs beter te benadrukken. Niet iedereen zal een stuk van een erkende journalist betrouwbaarder vinden, maar het geeft wel aan: dit is iemand die het onderscheid kan maken tussen informatie, analyse, duiding en opiniëring. Dat is voor mij essentieel.’

Traditioneel zijn onze uitgevers allergisch aan een minister die er nog maar aan denkt om zich te moeien met de werkomstandigheden van journalisten.

‘Wel, het wordt inderdaad vaak voorgesteld als een syndicale kwestie, maar zo bekijk ik het niet. Ze moeten toch beseffen dat journalisten de kroonjuwelen van een redactie zijn. Natuurlijk kun je aan journalisten van alles vragen en zelfs eisen, maar ze verdienen ook een minimum aan bescherming en gemoedsrust. Door de geweldige druk die er nu is, is het evenwicht zoek. Ik wil daar iets aan doen, ook al zal het niet gemakkelijk zijn. Ze zullen mij zien komen, de uitgevers, zeker als ze dit hebben gelezen.’

U zou concreet de perssteun die u verleent kunnen koppelen aan het aantal beroepsjournalisten op de redacties, aan het al dan niet bestaan van specifieke cao-regelingen voor journalisten, aan minimumstandaarden voor de omgang met freelancers...

‘Voilà. En zoiets is kwaliteitsbevorderend zonder dat ik me met inhoud bemoei. Dit gaat over de organisatie, de omgeving en de kwaliteit van het werk. Dat er meer beroepsjournalisten zijn, is toch aanbevelenswaardig.’

Eén op de vier journalisten is freelancer. Bloedt uw liberale hart niet als u ziet hoe moeilijk zij vooral het hebben, onder meer financieel?

‘Waarom niet nadenken over een minimumtarief of zo? En we mogen de zaken ook zeker niet op hun kop zetten en van flexibiliteit de regel maken. Ik ben niet tegen flexi-jobs, maar ik zou niet willen dat de

redacties vollopen met van die Deliveroo-jongens. Uitgevers moeten beseffen dat vaste arbeidscontracten – die trouwens ook opzegbaar zijn – ook in hun voordeel zijn. Zij moeten de regel blijven. Ik beseef wel dat de druk toeneemt, en dat mijn uitspraken zowel verwachtingen zullen creëren als kritiek uitlokken. Dat is dan maar zo.’

Fake news & politiek

Ondertussen rukken niet-professioneel gemaakt nieuws en fake news zienderogen op. Wat valt daar volgens u aan te doen?

‘De regulering van Facebook en andere Googles valt niet onder mijn bevoegdheid, dit valt op Europees en internationaal niveau te bekijken. Het zou potsierlijk zijn als ik als Vlaams minister van Media hen zou willen aanpakken. Maar het klopt dat mensen na Wereldoorlog II ruim een halve eeuw meer in nuances waren geïnteresseerd, en dat nu de polarisatie toeneemt. Velen weerstaan niet aan de lokroep van fake news omdat een mens nu eenmaal graag zijn vooroordelen bevestigd ziet. *Goh*, als ik consequent ben met mezelf en de vrije meningsuiting belangrijk vind, kan ik wat dat betreft niet ingrijpen – ook al jeukt het soms wel. Het enige wat ik kan doen, is investeren in kwaliteitsjournalistiek via steun aan journalisten, door in hun werkomgeving een aantal eilanden van rust te creëren. Veel mensen willen nog altijd een genuanceerde, bredere stem horen en ja, in dat slagveld bevindt zich de kwaliteitspers.’

Politici zelf trekken intussen wel meer en meer rechtstreeks naar sociale media om hun zaak te verkopen.

‘Zelf heb ik het gevoel dat als een officieel medium iets over mij publiceert, de geloofwaardigheid daarvan veel groter is dan wat ik zelf breng. Ik publiceer natuurlijk een aantal dingen zelf. Vroeger deden politici dat ook al, via persberichten,

vandaag zijn het tweets. Die evolutie is niet meer te keren, maar daar moet het beleid met betrekking tot mediawijsheid op inspelen. Sinds kort werkt het Kenniscentrum voor Mediawijsheid in vijfhonderd klassen van het vijfde en zesde leerjaar. Die krijgen nu een hele week een pakket over media te verwerken met filmpjes, activiteiten, quizzes en debatten. Niemand kan verhinderen dat politici reclame maken voor zichzelf via Twitter of Facebook, maar je kunt er wel voor zorgen dat de mensen die dat lezen denken: eigen stoef stinkt.'

Gaat het intussen al niet een stap verder dan reclame voor zichzelf? Nogal wat politici geven graag af op de media, die ze zien als een kritische stoorzender voor hun prestaties of imago.

'Dat klopt, maar dat is een politiek democratisch debat. Laat het duidelijk zijn: ik vind het een zwaktebod wanneer men individuele journalisten aanvalt, of ook individuele rechters bij voorbeeld. Dat is een zeer gevaarlijk pad, zonder het te beseffen ondermijnt men zo de democratie.'

Zoals sommige coalitiegenoten van u in de Vlaamse regering, met name bij N-VA?

(*onverstoord*) 'Laten we zeggen dat er in die partij ook mensen zijn die de zaken genuanceerder bekijken. Maar inderdaad, het is een tendens waar ik mij grote zorgen over maak. We verliezen allemaal onze *cool* wel eens, maar bij sommigen gebeurt dat systematisch. Pas op, de mainstream-media moeten zeker ook bij zichzelf te rade gaan, maar voor mij verdient onze kwaliteitspers het niet om collectief verdacht te worden gemaakt. Zeker wanneer journalisten of rechters persoonlijk worden aangepakt wordt het heel gevaarlijk. Ik kan alleen maar oproepen om daar met de grootst mogelijke voorzichtigheid mee om te gaan.'

Kritiek, of zelfs bedenkingen die uitgaan van politici kunnen snel overgaan in intimidatie, zeker

Foto's: Franky Verdict

wanneer ze persoonlijk worden.

'Nochtans hoeft dat niet zo te zijn. Journalisten moeten ook wel wat kritiek kunnen hebben. Alleen is de vraag of politici het best geplaatst zijn om ze onder vuur te nemen. Waarschijnlijk niet, omdat er altijd een soort zweem van onheil over zo'n kritiek hangt. Dat is daarom nog geen intimidatie, maar toch raad ik mezelf en mijn collega's aan om zuinig te zijn met bedenkingen over journalisten. Ook al hééft elke politicus wel eens zo'n moment van wrevel als ze er hem of haar er weer eens hebben door gedraaid. Maar als iedere politicus dat een keer per jaar voor heeft, dan zit je elke week wel met zo'n incident natuurlijk.'

Hoe frustrerend is het om als minister van Media niet eens goed zijn gedacht te kunnen zeggen over dingen die worden gepubliceerd?

'Ik heb dat onderschat. Twee keer is het me overkomen dat ik iets over een programma zei en dat nieuws werd omdat ik minister van Media ben. In *De Zondag* zei ik eens dat ik graag

naar wielervoers kijk maar niet in die mate dat de VRT de Ronde van Vlaanderen de hele dag door live moet uitzenden. Dat heeft me veel verwensingen opgeleverd, ook al ga ik zélf graag op zondagmorgen in een spandexpakje en op een relatief dure koersfiets rijden met vrienden. Zoets zeg ik dus nooit meer. De tweede keer ging het over dat interview van Bart Schols met een jihadist. Toen was ik van oordeel dat de VRT haar eigen regels in verband met problematische onderwerpen niet volledig respecteerde, maar blijktbaar is die nuance er onvoldoende uitgekomen. Het is niet omdat ik mij zorgen maak over professionaliteit, dat ik de aanpak van een journalist aanval.'

'Na die twee halve uitschuivers – meer was het niet – in het eerste jaar van mijn mandaat heb ik gezegd: kijk, ik heb blijkbaar het recht verloren om mijn mening publiek te uiten over bepaalde programma's, dus daar waag ik me niet meer aan. Mensen verwaren al vlug beleid en inhoud, en ik kan me dat soort controverses niet veroorloven.'

SVEN GATZ

- › 50 jaar
- › Geboren in Sint-Agatha-Berchem, woont in Jette.
- › Begint zijn politieke loopbaan bij de Volksunie, engageert zich later in ID21 en Spirit.
- › Stapt in 2004 over naar Open VLD.
- › Bekleedt tussen 1995 en 2011 diverse mandaten in het Brussels en Vlaams Parlement.
- › Verlaat in 2011 de nationale politiek om directeur te worden van de Federatie van de Belgische Brouwers.
- › Sinds 2014 Vlaams minister van Cultuur, Media, Jeugd en Brussel.

De eerste presidenten van Amerika stonden bekend om hun vurige pleidooien voor een onafhankelijke vierde macht, als aanvulling op de trias politica. De pers moest en zou de bevolking kritisch informeren en zo de democratie dienen. Vandaag hoor je dat nauwelijks nog een politicus of magistraat zeggen.

‘Tja, misschien moeten mensen als ik inderdaad eens wat meer een lans breken voor de pers. Nu, via Media-wijsheid proberen we leerlingen wel degelijk bij te brengen om kritisch met bronnen om te gaan. Daarbij zijn de media het referentiepunt, niet een of ander filmpje van een politicus. Maar misschien moeten we ons systeem met vier machten, de trias politica en de pers, nog duidelijker in beeld brengen. Toch mag je de kracht van het internet niet onderschatten. Nog nooit is zoveel informatie ontsloten die ons slimmer kan maken, maar tegelijk creëert internet ook grote groepen complotdenkers. Die reiken veel verder dan de klassieke halvegaren die vroeger met hun tweeën aan de toeg van een café

hingen en daar werden geneutraliseerd. Nu zitten ze met honderden op een platform dat veel moeilijker te neutraliseren is. Ook de gemiddelde Vlaming vergeet soms weleens dat het de kwaliteit van de individuele journalist is die het verschil maakt.’

VRT & co.

De private uitgevers gingen onlangs zwaar in de clinch met de VRT over het te grote tekstaanbod op de nieuwssite van de openbare omroep. Oneerlijke, gesubsidieerde concurrentie voor hun eigen duurbetaalde en duurbevochten nieuwssites, zeggen ze, met de beheersovereenkomst tussen Vlaamse overheid en VRT in de hand.

‘We hebben er inderdaad voor gekozen, gezien de huidige bedreigingen voor ons media-ecosysteem, dat het beter is voor de VRT om zijn kernrol verder te laten evolueren en niet direct de rol van de geschreven pers over te nemen. Dat doen de klassieke kranten al goed genoeg. Dat

betekent niet dat de VRT geen letter mag schrijven, maar het is niet de taak van de openbare omroep om te gaan concurreren met de kranten.’

Dat belet die kranten niet om zelf almaar multimedialer te worden: online publiceren ze meer en meer video en audio. Is er dan nog wel sprake van een gelijk speelveld voor publieke en private media?

‘Dat is zeker een fundamenteel debat voor de komende jaren. Maar nu gaan we de concurrentie, die al vrij scherp is, niet verder aanwakkeren. Dat sluit trouwens niet uit dat de VRT nog altijd een aantal zaken kan ontwikkelen. De fout die werd gemaakt is dat *VRTNWS* zich in haar communicatie heeft opgesteld als een concurrent van de grootste private websites. Dat is echt niet de bedoeling. Zo zet de VRT de wereld op zijn kop, temeer omdat ze pas later een performant platform heeft ontwikkeld dan de privé.’

Hoe komen VRT en private uitgevers hier concreet uit?

‘Van de VRT heb ik begrepen dat we geduld zullen moeten oefenen tot aan het einde van het jaar. Hoe dan ook zal men zich aan beide kanten moeten inspannen. Ik plan ook enkele gesprekken, maar daarom niet multilateraal, want voor je het weet zijn dat van die *grandes messes* die niet echt tot resultaten leiden. Ik zal in de mate van het mogelijke bemiddelen. Hoe dan ook ben ik niet de spreekbuis van de VRT. Maar evenmin kan ik me bemoeien met de strategische bedrijfsdoelen van de private spelers. Wat hun aandeelhouders van hen verwachten, dat valt buiten mijn bevoegdheden.’

We wensen u veel zin voor diplomatie toe.

‘Ach, allemaal komen ze wel een keer klagen over de moeilijkheden die anderen hun bezorgen. Dat ben ik ondertussen gewoon hier na drie jaar. En toch moet een nieuwe pax media kunnen, een nieuw duurzaam of toch minstens tijdelijk evenwicht. Vroeger was dat makkelijk. De grote bazen van

de Reyerslaan en Mediaaan gingen een keer een goed stukske eten, en bezegelden zo de pax media. Nu, in het nieuwe veelpolige medialandschap, is dat niet meer mogelijk. Vandaag zijn er zoveel actoren en factoren om mee rekening te houden, ook internationaal, dat telkens als je iets aanpakt er elders weer een nieuw probleem opduikt. En toch moeten we ernaar streven, anders komen er voden van.'

Niet zolang geleden beschouwde u de jongste beheersovereenkomst met de VRT als uw grootste verwezenlijking als minister van Media.

Blijft dat zo?

'Op zijn minst hebben we met de beheersovereenkomst de voorwaarden geschapen om een evenwichtig media-ecosysteem te ondersteunen.

Ik zeg wel de voorwaarden, omdat ik merk dat de VRT in de praktijk enige moeite heeft met haar nieuwe rol: wat is nu marktverstoring, en wat marktversterking? We moeten dat verder expliciteren en uitklaren. Als links liberaal geloof ik hoe dan ook in een sterke openbare omroep, ook omdat het ons toelaat wat te schakelen ten aanzien van anderen. Als je in de beheersovereenkomst van de VRT bijvoorbeeld verwacht dat ze het met minder middelen doet, dan geef je gelijk meer mogelijkheden aan de zeventig of tachtig productiehuisen die als planeten rond de zon draaien.'

Wat is, tot slot, uw grootste frustratie als Mediaminister na drie jaar?

'Mijn grootste frustratie is dat sommige mensen altijd zullen klagen

over de pers, zonder dat ik daar iets kan aan doen. *Kunnen die nu echt niet meer hun best doen, is het dan zo moeilijk om wat meer zus of zo te schrijven...* Maar ik kán daar niet op ingaan, omdat er geen goede vorm van censuur bestaat. Dan moet ik zeggen: maar wie bent u om te bepalen wat goed en slecht is in de media? En wie ben ik, als minister van Media, om dat te doen, zonder de garantie dat zoiets een volgende keer, met een andere Mediaminister, niet finaal uit de bocht gaat? In elk geval is het niet eenvoudig om minister van Media te zijn. Minister van Cultuur of van Jeugd is makkelijker, omdat je daar via een gericht subsidiebeleid in grote mate het landschap kunt vastleggen. Ook weer niet inhoudelijk, gelukkig niet, maar toch.'

Vier keer kiezen

1.

Stel dat u persoonlijk één enkele krant moet kiezen, welke is dat dan?

(*glimlacht*) 'Het zou flauw zijn om die vraag niet te beantwoorden hè, maar ik zal dat zoals gewoonlijk genuanceerd doen. Ik ben opgegroeid in een *De Standaard*-milieu en ben aan de universiteit *De Morgen* beginnen te lezen. Nu ben ik op beide geabonneerd, maar ik heb mij er op betrappt dat *De Tijd* voor mij meer en meer het verschil maakt. Sommige zullen meteen zeggen: normaal voor een liberaal die voor de brouwers heeft gewerkt, dat die helemaal verkocht is geraakt aan de zakenwereld. Maakt niet uit, ik hou van een politieke berichtgeving die iets afstandelijker is dan ik in andere media gewoon ben. Maar dat is dus een zeer persoonlijk antwoord hè, en het kan ook nog altijd veranderen.'

2.

U moet kiezen tussen het VRT-Journaal en het VTM-Nieuws...

'Ook hierop ga ik politiek antwoorden: ik geef toe dat ik gewoontegetroou naar het VRT-Journaal kijk, maar het VTM-Nieuws is allang niet meer wat het vijftien jaar geleden was. Om eerlijk te zijn vind ik het minstens even relevant als het *Journaal*. Dat is positieve concurrentie! Nu heb je evenwaardige nieuwsuitzendingen. Misschien moet ik mijn VRT-gewoontes wat meer doorbreken.'

3.

Knack of Humo? Welk tijdschrift leest u het liefst?

'Tien jaar geleden zou ik wellicht *Humo* hebben genoemd, maar nu niet meer. Ik ben er nog altijd op

geabonneerd, maar ook op *Knack*. Ik heb veel abonnementen en ik probeer veel te lezen. *Knack*, moet ik eerlijk zeggen, vind ik ook niet altijd bevredigend maar er staat wel altijd minstens een goed stuk in. En dat kan even goed over geschiedenis gaan als over biologie.'

4.

En waar surft u het eerst naartoe online?

'Ik zit het vaakst op de VRT-nieuws-site, maar ik lees ook goede stukken op *Newsmonkey* en *Apache* – zij het dat daar ook heel slechte dingen op staan. In een krant is er meer kwalitatief evenwicht, maar ik begrijp ook wel dat nieuwssites heel andere dingen moeten brengen om zich te differentiëren.'

MO* blaast 15 kaarsjes uit

MO*, het Nederlandstalige blad voor mondiaal nieuws, viert deze maand zijn vijftiende verjaardag en focust daarbij op de grote nood aan 'echt nieuws'.

Al 15 jaar maakt MO* werk van diepgravende journalistieke dossiers en reportages over de snel mondialiserende wereld. Door die focus heeft het magazine een bijzondere plaats in het Vlaamse medialandschap. Een streep door de rekening nochtans: sinds dit jaar verliest MO* jaarlijks 150.000 euro aan subsidies.

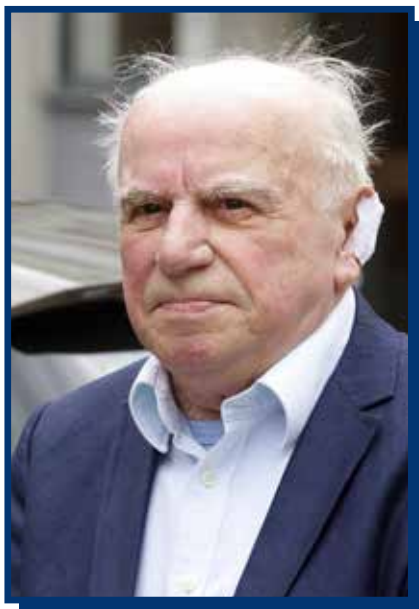
Naar aanleiding van zijn 15de verjaardag lanceerde het magazine op 1 december 'Ik ben proMO*', een ledenwervingsproject waarbij lezers om financiële steun wordt gevraagd. Tegelijk werd de website in een nieuw jasje gestoken.

Het winternummer van het blad, dat op 6 december verscheen, zoomt in op het probleem nepnieuws. Ook de impact van techreuzen en sociale media op informatie komt aan bod.

De redactie ging op bezoek bij nepnieuwsjagers en factcheckers in Brussel en Berlijn. In Rusland bezocht MO* dissidenten en belangenorganisaties en ging na hoe zij in de Russische overheidsgestuurde media worden voorgesteld. Verder nog een rondvraag bij romanschrijvers over hoe zij omgaan met feiten en waarheid in hun fictie.

MO* organiseerde in december ook drie boeiende events over echt/vals nieuws. In dat kader sprak CNN-reporter Laila Ben Allal over nieuwsgaring in Syrië en Irak, had Amira Hass het over hoe je aan echt en relevant nieuws komt in conflictgebieden, en

gaf ook Majd Khalifeh (VRT) tips voor het tracken van fake news en het controleren van berichten op waarheidsgetrouwheid. (SN)

Louis Verbeek in 2014, bij de begrafenis van zijn collega en vriend Jos Ghysen.
Foto Belga

Louis Verbeek (26/11/1932-25/11/2017)

De laatste onderwijzer

Het is Louis Verbeek niet goed vergaan, zijn uitstap als hoofdredacteur naar *De Krant*. Het werd een kortstondig en overbodig experiment begin jaren 70, te licht voor de 'meerwaardezoeker', te krap in bezetting, te arm in organisatie. Zijn mengelwerk voor het huis-aan-huisblad *Koerier* was niet de juiste insteek. Hij was ook niet gebeten door de nieuwsmicrobe, wel door de anekdote, zoals hij van jongs af aan in *Het Boerenbelang*, *TéVéblad*, *'t Pallieterke* en *De Bond* aantoonde.

Verbeek moest er als leraar niet van leven. Hij was in goeie landelijke traditie een eenvoudig man met simpele humor, die bij Radio 2 Limburg, kort na Toon Hermans, zijn eerste cursiefje voorlas in 1955. Het werd een langlopende reeks *Spionnetjes*. Ook op tv en in ontspanningsprogramma's vond Verbeek zijn weg. Jarenlang was hij een bekend gezicht in het quizprogramma *'t Is maar een Woord* op de BRT (1962-1969). Hij schreef klein-kunstteksten voor Miel Cools, de Elegasten, de Vaganten, en met Jef Burm de musical *Allo Sjoë*. In 2011 kreeg hij de Nestorprijs. 'Schrijven is ademen', zei hij. Tot één dag voor zijn 85e verjaardag.

Lukas De Vos

De Journalist gaat op bezoek bij gewezen collega's, die de journalistiek bewust vaarwel zegden. Wat dreef hen daartoe en hoe vergaat het hen? En hoe kijken zij vandaag naar ons métier?

'Mensen entertainen is het mooiste wat er is'

EX-VOETBALCOMMENTATOR
JOS WILLEMS (69)

Foto: Kris Van Exel

De wedstrijd tussen Westerlo en Eupen was voor mij de doorslag. De twijfel om te stoppen woekerde al even, maar toen de VRT besloot dat ik die beslissende match niet mocht becommentariëren, was mijn beslissing snel genomen. Die opdracht was me beloofd en ik had er dan ook naartoe geleefd. Ik heb dan meteen een duidelijk statement op mijn Facebookpagina geplaatst, wetende dat ik niet zou terug kunnen.'

Jos Willems – volbloed Kempenaar en tot 2014 gekend als de meest enthousiaste voetbalverslaggever van het westelijk halfvond – kijkt met gemengde gevoelens terug op zijn verleden als VRT-correspondent. 'Nooit heb ik een opdracht geweigerd', zegt hij. 'Ik was dan ook een freelancer. Maar ik ben ook een man van principes: beloofd is beloofd. Daarom was ik oorspronkelijk ook zo boos op de VRT. Het bleek echter de juiste beslissing te zijn, op het juiste moment. Dat besef je pas later.'

'De charme was, wat mij betreft, toch al even uit het voetbal verdwenen. In 30 jaar sportjournalistiek is er veel veranderd. Toen Jan Wauters mij indertijd vroeg om voor de radio te komen werken, vond ik dat een groot compliment, dat ik dan ook met knikkende knieën heb aanvaard. Wauters was voor mij een idool, een taalvirtuoos ook, en op dat vlak onevenaarbaar. Voor mij is voetbal passie en emotie. Die gevoelens kan ik ook goed verwoorden.'

JOS WILLEMS

VROEGER

voetbalcommentator voor VRT radio

NU

occasioneel verslaggever, voltijds levensgenieter

'Maar ik deed het niet meer zo graag als vroeger. Het plezier was eruit. Na de wedstrijd gingen journalisten al eens mee naar de kleedkamer, daarna nog iets drinken, werden er banden gesmeed in een vriendschappelijke sfeer. Op die manier kwam ik ook vaak aan nieuwtjes. Er was veel samenhang en een mooie band met de spelers. Dat was ook het leuke aan het verslaan van een vaste ploeg: je leert elkaar kennen en er groeit

Ik heb het mooiste afscheid gekregen dat een journalist zich kan wensen

vertrouwen. Na een tijdje moest ik echter aan de perschef gaan vragen of ik deze of gene speler mocht interviewen. Gedaan met in de kleedkamer binnen te gaan. Als ik nu zie hoe journalisten soms worden afgekraakt via sociale media, besef ik nog meer dat ik op het juiste moment ben gestopt. Daar zou ik niet mee kunnen leven. Ploegen worden ook erg internationaal: onze nationale spelers gaan naar het buitenland en onze ploegen hebben nog weinig Belgen in de kern. Ook dat beïnvloedt de samenhang met de spelers. Er is toch wat meer afstand dan met lokale spelers. Het is allemaal heel ernstig geworden.'

'Ik heb nooit pijn of wroeging gehad omdat ik ben gestopt. Dat heb ik te danken aan de supporters van Westerlo. Die mensen hebben mij zo veel warmte en erkenning gegeven. Dat zie je niet vaak. Ik heb het mooiste afscheid gekregen dat een journalist zich kan wensen. Ik heb een album met foto's en krantenknipsels uit die tijd, waar ik regelmatig met een warm gevoel in terugkijk.'

'Mensen denken altijd dat ik Westerlo-supporter ben, maar dat klopt niet echt. Ik hou van alle topvoetbal, en bij uitbreiding ook van andere sporten, zoals volleybal, motorcross en veldrijden. Sport is iets moois. Die passie en emotie! Ik heb zelf ook lang gevoetbald en ben ook trainer geweest. Ik heb wel altijd een zwak gehad voor 'kleinere ploegen': eerst Lierse, daarna Westerlo. Zelf ga ik amper nog naar een wedstrijd kijken, tenzij ik word uitgenodigd, wat onlangs nog het geval was met Anderlecht en Lommel. Naar Westerlo ga ik niet meer.'

'Ik becommentarieer nog wedstrijden, maar doe vooral dingen die ik zelf leuk vind, zoals wedstrijden voor G-ploegen – sporters met een beperking – verslaan. Die samenwerking is er gekomen dankzij Piet den Boer. Voorts heb ik enorm genoten van mijn medewerking aan tv-programma's zoals *Jani gaat*, toen hij in de schoenen van een scheidsrechter stapte, *Hallo televisie* en *Iedereen beroemd*. Eén ding blijf ik zeggen: mensen entertainen, is het mooiste wat er is.'

'De tijd die mijn vrouw me altijd heeft gegeven, ben ik nu aan het terugbetalen. Ik ben haar enorm dankbaar voor alle tijd en hulp. Dankzij Hilde heb ik het niet alleen zo lang kunnen volhouden, maar ben ik ook up-to-date gebleven in de immer moderniserende wereld. Zij gaf me ook advies over de inhoud van mijn stukken. Mede daarom beslist zij nu wat we doen. Als Hilde morgen naar Egypte wil vertrekken om te gaan snorkelen in de Rode Zee, dan doen wij dat gewoon. Uren liggen we dan in het water naar de vissen te kijken. We wandelen ook heel veel. Het verbaast me hoeveel mooie plekjes er in onze eigen regio zijn. We maken ook tochtjes met de scooter, vooral door het Hageland en Haspengouw. Ik heb 30 jaar mijn zin mogen doen, nu is het aan haar.'

Opgetekend door Sandra Noben

De 3 gouden regels voor onderzoeksjournalisten

De Nederlands-Vlaamse Vereniging van Onderzoeksjournalisten (VVOJ) hield vorige maand haar jaarlijkse conferentie. 'Amerikaanse toestanden' luidde de titel, doelend op Trumps impact op de nieuwsmedia en zijn getroebleerde relatie met journalisten. **Jef Poortmans** trok naar Maastricht en kwam terug met drie tips voor de toekomst.

1 Durf samenwerken

Het is opvallend hoe sterk Nederlandse regionale bladen, radiozenders en omroepen inzetten op onderzoeksjournalistiek. Regiokrant *De Limburger* heeft een vaste onderzoeksredactie met maar liefst vijf voltijdse journalisten. Het Bureau voor Lokale Zaken (BLZ), een nieuw Nederlands initiatief, bracht in zijn presentatie die regionale focus samen met een andere succesvolle en opkomende trend binnen de onderzoeksjournalistiek: samenwerken. Het BLZ heeft een beveiligd platform ontwikkeld waarop lokale onderzoeksjournalisten, deskundigen en burgerjournalisten veilig kunnen samenwerken en artikelen uitwerken.

Wat het BLZ op lokaal doet, deed **EVELINE LUBBERS** op Europees niveau. Zij bracht een team van journalisten uit België, het Verenigde Koninkrijk, Italië, Duitsland en Nederland samen in een onderzoek naar de World-Check databank van ThomsonReuters, 's werelds grootste zwarte lijst met terrorismeverdachten. Vooral banken en bedrijven gebruiken hem om klanten te screenen. Lubbers' collectief toonde echter aan dat veel verdachten onterecht op die lijst staan, vaak enkel op basis van wat krantenknipsels en nieuwsberichten. Onder andere *De Tijd*, *The Times*, *La*

Een 'scoop' interesseert mensen niet, wel de inhoud van het verhaal

Jeroen Trommelen (Investico)

Repubblica en *One World* pakten breed uit met een reeks artikelen. Cross-border onderzoeken en publiceren loont dus. Dat bewijzen ook de recente Paradise Papers en alle andere leaks-affaires van de afgelopen jaren.

Ook de hoofdredacteur van het onderzoeksplatform Investico **JEROEN TROMMELEN** pleitte voor meer onderzoeksjournalistieke samenwerking, zelfs onder concurrenten. Zijn voornaamste argument is dat je zo de impact van een verhaal exponentieel vergroot en je met een samenwerking sterker staat tegen juridische dreigementen. Investico werkte onder meer samen met het *Het Financieele Dagblad* in een onderzoek naar hoe banken via investeringen in coffeeshops verweven zijn met de onderwereld. Alle Nederlandse media namen dat nieuws over. Op de eeuwige discussie rond 'wie de scoop mag hebben' reageerde Trommelen

nuchter: hecht daar niet zo aan, de lezers of kijkers interesseert de scoop niet, wel de inhoud van het verhaal. Het onderzoeksplatform maakt verhalen voor onder meer *De Groene Amsterdammer*, *Het Financieele Dagblad*, *Trouw*, *Argos Radio* en *Nieuwsuur*.

Investico haalde zijn inspiratie bij de Amerikaanse non-profit nieuwsorganisatie ProPublica. Dankzij 17.000 donateurs haalt die jaarlijks meer dan 13 miljoen dollar op om onafhankelijke onderzoeksjournalistiek mee te financieren.

2 Zet in op data-onderzoek

Daarmee komen we bij dé onontkoombare onderzoeksjournalistieke trend die alsmaar aan belang wint: data-onderzoek en online research. Het online research-duo van de VPRO toonde hoe online de volledige identiteit en achtergrond werd opgespoord van iemand die enkel met zijn voornaam in de ochtendkrant was gekomen. Handig als je haar of hem in het avondjournaal wilt opvoeren. Ook oud-BBC journalist en datafreak **JONATHAN STONEMAN** bewees dat het een koud kunstje is om iemands halve leven in een mum van tijd op te zoeken. Uit frustratie spitte Stoneman op de trein de volledige achtergrond uit van een luidruchtig bellende medepassagier die iets te opvallend zijn e-mailadres had gedicteerd. Binnen enkele minuten had Stoneman de volledige naam en geboortedatum, het bedrijfsadres dat tevens het thuisadres was, de jaarrekeningen en de datum waarop zijn schoonbroer mee in de zaak was gestapt.

Het internet als open visvijver is een zegen voor journalisten, maar meteen ook een risico voor hun bronnengeheim en informatieveiligheid.

KWINTEN RUMMENS van SecuroJournalo loodste de deelnemers met zijn workshop 'Veilig Online' doorheen alle bestaande programma's, websites en gewoontes om als journalist geen online sporen achter te laten. Van passwordmanagers, de tor-browser, over geëncrypteerde messaging tot 'gebruik nooit openbare wifinetwerken'. De aanwezige journalisten werden met bruikbare online-kuisheidsbeloften naar huis gestuurd. In een andere workshop raasden datajournalisten **WINNY DE JONG** en **LUUK SENGERS** in 60 minuten door 60 journalistieke online (software) tools. Het aanbod is oneindig. Met WaybackMachine en Time Travel Mementoweb heb je een historische internetarchief waarin je eindeloos naar verwijderde of oudere websites kunt zoeken. Met Readnotify zet je een tracker op je verzonden e-mails om te checken of en wanneer ze gelezen worden, en met OpenRefine kuis je eender welke dataset op. Een belangrijke kanteekening bij heel het datagebeuren: alle journalisten, data of gewoon, benadrukten dat datajournalistiek complementair is aan gewone journalistiek. Zo zei ook Winny De Jong, datajournalist bij de

Nederlandse openbare omroep: 'Koppel van bij het begin van een onderzoek een datajournalist aan een verslaggever en laat ze doorheen heel het proces in dialoog gaan. Zo vermijd je dat de data je verhaal tegenspreken.'

3 Wees een verhalenverteller

Alle online tools en datatovenarij ten spijt, het is ook onderzoeksjournalisten vooral te doen om verhalen te vertellen, om de mensen achter de data een gezicht te geven en om de relaties en gebeurtenissen achter de machtsstructuren zichtbaar te maken. Daarom ontving de conferentie enkele rasechte verhalenvertellers om hun narratieve technieken toe te lichten. Zo legde Pulitzer Prize-winnares **ANNE HULL**, ex-*Washington Post*, uit hoe haar onderzoeksreeks over verwaarloosde zieke oorlogsveteranen een gigantische impact had dankzij de kracht van het verhaal dat ze zo diep had uitgespit. **HENK BLANKEN**, narratief messias van de lage landen, hield in een andere sessie een onderzoek van *De Groene Amsterdammer* tegen het licht om te zien hoe dat met behulp van enkele verteltechnieken een beter verhaal zou kunnen worden.

Vlaanderen mee met de trends

De conferentie hield ook een sessie met Vlaamse onderzoeksjournalistieke talenten waarin alle belangrijke trends mooi samenvloeden.

- Zo wil freelance documentairmaker Luk Dewulf met zijn verhalen vooral harten beroeren. Zijn drijfveer is 'to make people care'.
- Stijn Debrouwere van *De Tijd* trekt dan weer volop de data-kaart, waarmee hij Airbnb-praktijken of onze gemeentefinanciën heel aanschouwelijk heeft doorgelicht.
- Freelance journalist en documaker Berber Verpoest bracht met een Keniaanse collega een cross border-verhaal uit over een Keniaans-Oegandese spoorlijn. 'Het verhaal van onze treinreis hielp om het droog onderzoeksverhaal wat menselijker te maken', vertelde hij.
- *De Morgen*-journalisten Femke van Garderen en Sara Vandekerckhove zijn een mooi voorbeeld van onderzoeksjournalistieke samenwerking. Samen doorploeterden zij meer dan 100 inspectieverslagen van psychiatrische instellingen. Dat mondde uit in het 'Grote Psychiatrierapport', met veel weerklank.
- De Vlaamse journalisten zijn dus volledig mee met de onderzoeksjournalistieke trends, namelijk: verhalen vertellen, dataverwerking, en nationale of internationale samenwerking. Enkel de regionale onderzoeksjournalistiek moet nog volgen.

Beslissingen van de Raad voor de Journalistiek

DOSSIER 2017/16

Klacht tegen plaatsen van link

KLAGER: Jongeren Info Life **TEGEN:** *NewsJs.com* **UITSPRAAK:** de klacht is ongegrond.

FEITEN

NewsJs.com is een aggregatiewebsite, die artikels van andere nieuwsmidia rond een bepaald thema bundelt en er via hyperlinks naar verwijst. De artikels gaan over lessen seksuele opvoeding door Jongeren Info Life (JIL) op het KTA in Edegem en de beslissing van de schooldirectie en het bestuur van het Gemeenschapsonderwijs om die lessen stop te zetten. De artikels noemen Jongeren Info Life een antiabortusorganisatie.

KLACHT

Klager noemt de artikels propagandistisch en zegt dat ze geen juiste en objectieve informatie geven. Ze noemen JIL een antiabortusorganisatie, wat niet klopt. Antiabortus is een zwaar beladen term, terwijl JIL binnen de letter van de abortuswet werkt. JIL komt op voor het leven en gaat ervan uit dat het ongeborn leven vanaf het begin beschermwaardig is, maar het respecteert in zijn lessen ieders meningsvrijheid, biedt advies zonder oordeel en distantieert zich van intimiderende methodes tegenover vrouwen die een abortus wensen.

VERWEER

NewsJs.com heeft niet gereageerd op de klacht.

BESLISSING

NewsJs.com bundelt artikels van andere nieuwssites. Na overname van de eerste regels verwijst het via een hyperlink naar de

betrokken artikels. Jongeren Info Life is van mening dat de bundeling van de informatie via de hyperlinks naar de onderliggende artikels de belangen van de organisatie schaadt.

Wanneer een journalist of een website via een hyperlink verwijst naar informatie van derden, is hij niet zonder meer verantwoordelijk voor de inhoud van de onderliggende informatie. Bij het plaatsen van een dergelijke link moet hij wel een afweging maken tussen het belang van de publicatie en het recht van het publiek op informatie enerzijds en de belangen die door het plaatsen van de hyperlink mogelijk geschaad worden anderzijds.

In dit geval is de Raad van oordeel dat die afweging doorweegt in het voordeel van het belang van de publicatie en het recht op informatie. Jongeren Info Life betoogt immers in de eerste plaats dat haar belangen geschaad worden door haar een antiabortusorganisatie te noemen, zowel op de aggregatiepagina van *NewsJs.com* als op de onderliggende pagina's van de betrokken nieuwssites. De Raad is evenwel van oordeel dat het journalistiek geoorloofd is om Jongeren Info Life een antiabortusorganisatie te noemen. Hij verwijst hiervoor naar zijn eerdere uitspraak in de zaak Jongeren Info Life tegen *De Morgen* en *DeMorgen.be* (2017-12) en naar de missie van Jongeren Info Life zelf, die als eerste punt vermeldt dat de organisatie tot doel heeft om op te komen voor de beschermwaardigheid van het ongeborn menselijk leven vanaf de bevruchting. De Raad is dan ook van oordeel dat er geen sprake is van een inbreuk op de beroepsethische code.

De klacht is daarom ongegrond.

DOSSIER 2017/17

Eenzijdig getuigenis over vechtscheiding

KLAGER: Vizzini en Ingrid Roggen **TEGEN:** *TV Limburg* **UITSPRAAK:** de klacht is gegrond.

FEITEN

De reportage gaat over het fenomeen ouderverstoting, waarbij gescheiden ouders hun kinderen niet meer mogen zien. In de uitzending getuigt een vrouw die geen contact meer heeft met haar dochter.

KLACHT

Klagers zijn de ex-partner van de vrouw en zijn nieuwe vriendin. Volgens hen heeft de journalist de waarheid niet onderzocht en zit de uitzending vol fouten en leugens. Er is geen gedeeld hoederecht, zoals de vrouw in de reportage beweert. Klager heeft als vader het exclusieve hoederecht over zijn dochter en de moeder heeft contactverbod.

De journalist spreekt van ouderverstoting, wat zou betekenen dat de vader zijn dochter beïnvloedt om haar moeder niet meer te

zien, maar dat klopt niet. Uit onderzoeken van diverse hulpverleners blijkt dat er geen beïnvloeding is. Het meisje wil zelf geen contact met haar moeder.

Evenmin is er sprake van een vechtscheiding. En anders dan de vrouw in de reportage beweert, heeft ze wel contact met de school van haar dochter. Klager verwijst daarvoor naar een verklaring van de schooldirectie.

Na de uitzending heeft klager een rechtzetting gevraagd aan *TV Limburg*, maar de zender wilde daar niet op ingaan.

VERWEER

TV Limburg maakte de reportage naar aanleiding van een onderzoek waaruit blijkt dat co-ouderschap niet altijd positief is. De zender contacteerde een vereniging die zich het lot aantrekt van gescheiden ouders die hun kind niet meer zien. De zender noemt

het een betrouwbare vereniging die geregeld in de media komt. De reportage gaat over het gevoel van de vrouw die haar dochter niet kan zien. Daarover gaat dan ook de vraag over waarheidsgetrouwheid, en niet over het hoederecht. Bij zo'n getuigenis is het onmogelijk om alles te controleren wat de getuige zegt. Daarom heeft de redactie de omgeving van de getuige niet gecontacteerd. De journalist spreekt van ouderverstoting op basis van het getuigenis van de vrouw. Hij vermeldt dat in de voice-over omdat je in een korte reportage niet het hele getuigenis kan weergeven. Klager vroeg een rechtzetting, maar wilde daarbij het hele verhaal van zijn dochter vertellen, waarbij hij ook hulpdiensten, gerecht en media viseerde. Om het meisje te beschermen, is *TV Limburg* daar niet op ingegaan.

BESLISSING

De Raad is van oordeel dat de journalist de plicht heeft om in alle omstandigheden waarheidsgetrouw te berichten, ook bij persoonlijke getuigenissen.

TV Limburg houdt voor dat de reportage enkel focust op de gevoelens van de moeder die haar dochter niet meer kan zien, maar in het getuigenis van de vrouw en het commentaar van de journalist komen ook feitelijke gegevens aan bod.

Het tussenvonnis van de familierechtbank en de verklaring van de schooldirectie die klager voorlegt, blijken een aantal van die gegevens te weerleggen, zoals de uitspraken van de moeder over het hoederecht en over haar kennis van de schoolloopbaan van haar dochter. Andere elementen, zoals de vraag of er sprake is van een scheiding en van ouderverstoting, zijn voor interpretatie vatbaar en daarover lopen de standpunten uiteen.

TV Limburg neemt de elementen uit het getuigenis van de vrouw evenwel over als feitelijke gegevens, en stelt dat het bij een persoonlijk getuigenis onmogelijk is om alles te controleren wat de getuige zegt, waardoor de vrouw een forum krijgt voor mogelijk foute beweringen.

De feiten checken komt op de eerste plaats. Bij persoonlijke getuigenissen levert de journalist een redelijke inspanning om de feiten te checken, en als dat onmogelijk is, dient hij de nodige reserve en terughoudendheid aan de dag te leggen, en moet dat ook blijken uit zijn reportage. Dat geldt des te meer wanneer de getuige praat over een conflict en mogelijk belang heeft bij een bepaalde voorstelling van zaken. Deze aanpak vloeit voort uit artikel 1 en 2 van de code die bepalen dat de journalist waarheidsgetrouw bericht. *TV Limburg* heeft de feiten niet gecheckt en van enig voorbehoud is er geen sprake.

Na de uitzending heeft klager aan *TV Limburg* gevraagd om een aantal feitelijke fouten recht te zetten. Of hij daarbij het ruimere verhaal van zijn dochter aan bod wou brengen, zoals *TV Limburg* zegt, kan de Raad niet uitmaken. Maar die discussie ontslaat de zender niet van de plicht om relevante feitelijke informatie recht te zetten zoals bepaald in artikel 6 van de code.

De klacht is daarom gegrond.

Journalistenagenda in de bus

Als alles goed is gegaan, hebben VVJ-leden de nieuwe VVJ-Journalistenagenda goed en wel in de brievenbus gevonden. Zoals vorige edities bevat die voor 2018 een hoop noodzakelijke of gewoonweg nuttige informatie voor journalisten, waaronder een reeks opmerkelijke verjaardagen.

De Journalistenagenda focust onder meer op datums die voor journalisten een specifieke betekenis hebben, zoals de dag van de Persvrijheid, die van de Auteursrechten of die tegen Cybercensuur. Opmerkelijk is dat in 2018 nogal wat bijzondere verjaardagen te vieren vallen. Zo bestaat *Het Laatste Nieuws* op 7 juni 130 jaar, mag *De Standaard* op 4 december zijn honderdste verjaardag vieren, rolt *De (Financieel-Economische) Tijd* op 3 januari 50 jaar van de persen, en blaast *De Morgen* op 1 december 40 kaarsjes uit. Enkele regionale omroepen bestaan in 2018 een kwarteeuw. En ook 'nieuwe' media worden een dagje ouder: het magazine *MO** werd 15 jaar geleden gelanceerd (zie ook elders in dit nummer) en *Newsmonkey* laat intussen 5 jaar van zich horen.

Zoals gebruikelijk bevat de agenda ook het geactualiseerde overzicht van algemene nieuwsmedia in Vlaanderen. Daarin worden ook de directie- en redactiekaders opgelijst, net zoals de VVJ-mandatarissen op wie journalisten steeds een beroep kunnen doen. VVJ-leden (die lidgeld betaalden voor 2017) die de agenda niet zouden hebben ontvangen, kunnen steeds een seintje geven aan het VVJ-secretariaat op info@journalist.be. (PD)

Journalistendatabank VVJ Vergeet uw update niet

De VVJ/AVBB heeft werk gemaakt van een nieuwe en gebruiksvriendelijkere journalistendatabank. Aan alle journalisten de herhaalde oproep om hun persoonlijke fiche daarin na te kijken.

Daarvoor moet men zich wel eerst registreren. Nodig daarvoor zijn: het erkenningsnummer, de geboortedatum, een mailadres en een registratiecode die in een eerder ontvangen mail te vinden is. Men kiest zelf een paswoord dat vervolgens (na verificatie van het e-mailadres) kan worden gebruikt om in te loggen op de homepage en het profiel te bekijken. Voor enkele punten vragen we bijzondere aandacht. Zo is er een volledig nieuwe, uitgebreidere lijst van journalistieke specialisaties. Het verdient aanbeveling eens goed door deze lijst te gaan en de gewenste specialisaties aan te duiden. Daarnaast vereist nieuwe privacywetgeving dat men makkelijker kan aanduiden of bepaalde gegevens al dan niet zichtbaar zijn voor andere gebruikers. Gegevens die extern zichtbaar zijn, hebben een 'oogje' erachter. Klikt men daarop, dan komt er een streep door, wat betekent dat dit gegeven voortaan niet meer wordt gepubliceerd. Opgelet nog: vroeger werd de geboortedatum nooit gepubliceerd, nu is dit in principe wel het geval. Alle aanpassingen worden eerst door het VVJ-secretariaat bekeken en goedgekeurd. Het kan dus even duren voor aanpassingen worden verwerkt. (MSL/PD)

Onder embargo

Sterke getuigenis van journaliste **Tine Hens** in *Knack*, waar ze een boekje open doet over de ongewenste intimiteiten waarmee een voormalig hoofdredacteur in Groot-Bijgaarden (naam op aanvraag, maar wellicht denkt u juist) haar bedacht. 23 was ze, en pas op de redactie gearriveerd als freelance mediajournaliste.

Toch wijt Tine Hens wat haar overkwam niet louter aan de opspringende hormonen van haar toenmalige hoofdredacteur. Misschien is er ook een verband tussen machtsmisbruik en de **onzekere arbeidsomstandigheden van een freelance journalist**, oppert ze. "Vrouwen die niet per opdracht worden betaald, lopen minder kans op grensoverschrijdend gedrag. Wie ongewenste intimiteiten voor eens en altijd wil indammen, zal zich ook over de sociale bescherming van preciaire statuten moeten buigen."

Persfotograaf **Bas Bogaerts** is uiteindelijk door de Erkenningscommissie van beroep toch erkend als beroepsjournalist. De Erkenningscommissie van eerste aanleg weigerde de erkenning, omdat de fotojournalist te veel inkomsten realiseerde uit nevenactiviteiten buiten de journalistiek. De wet van '63 sluit een erkenning als beroepsjournalist uit in dat geval, omdat het de journalistieke onafhankelijkheid dreigt te hypothekeren.

Bas Bogaerts heeft de **Beroepscommissie** nu van het tegendeel kunnen overtuigen. De aanvankelijke weigering van zijn erkenning leidde tot een petitieactie waarin hem brede steun werd betuigd. In 2015 won Bas nog de Nikon Press Photo Award.

Proficiat aan **Annelies Beck**, anker bij *Terzake* op Canvas/VRT, voor de Grote Prijs Jan Wauters die ze in de wacht heeft gesleept. De VRT belooft met die prijs de taalvaardigheid van een medewerker. Volgens de jury heeft Annelies een groot talent om 'te bijten als het moet, maar altijd hoffelijk'.

En de Wablief-prijs voor duidelijke taal gaat dit jaar naar VRT-journalist **Chris De Nijs**. Volgens de jury legt hij sociale kwesties eenvoudig uit in zijn eigen woorden. Vaak gaat het om moeilijke zaken die voor veel mensen belangrijk zijn. Het Centrum voor Duidelijke Taal reikt de Wablief-prijs intussen 20 jaar uit.

Anne Vanreenterghem werkt, na een paar jaar Q-Music en JOE fm, opnieuw voor de VRT.

Op 7 november overleed **Stephanie Verbraekel**, journaliste-vormgeefster bij *De Standaard*. Ze was amper 28. Bij het oversteken van de Haachtsesteenweg in Schaarbeek werd Stephanie gegrepen door een snel rijdende auto.

Brussels minister **Pascal Smet** (sp.a) beloofde intussen aanpassingen aan de gewestelijke steenweg. Er komen een betere verlichting, meer radarcontroles en een extra zebraapad. Het ongeval van Stephanie is, zo bekeken, niet voor niets geweest.

Zeg niet langer Actua TV, maar **vlaamsparlement.tv**. De naamsverandering dekt wel degelijk een nieuwe lading: voortaan zal de zender enkel nog de werkzaamheden van het Vlaams Parlement coveren, en niet langer die van het federale en het Europese parlement.

Het Vlaams Parlement verleende de overheidsopdracht voor de nieuwe zender aan de **vzw Halfmond**, die voor de uitvoering van het werk een beroep doet op het voormalige Actua TV. Vlaanderen betoelaagt vlaamsparlement.tv met 350.000 euro per jaar.

Goed nieuws voor de collega's uit de **audiovisuele sector**: hun loon wordt in december met 2 procent verhoogd. De spilindex die wordt gehanteerd voor de indexatie van de lonen in Paritair Comité 227 werd in oktober overschreden.

De gratis krant **Metro** gooit het, om dwingende bedrijfseconomische redenen, over een andere boeg. Vanaf Nieuwjaar wordt de nieuwsproductie overgeheveld naar het persagentschap Belga, dat voortaan zowel de gedrukte krant als de website voor zijn rekening neemt.

Metro zelf maakt enkel nog de pagina's over cultuur en vrije tijd en zal de krant ook verder blijven lay-outen.

Op de **Belga-redactie** wordt de operatie niet onverdeeld gunstig onthaald. De nieuwsproductie voor *Metro* komt immers in handen van het team Multimedia, wat een commerciële entiteit is naast de redactie.

Die Multimediaploeg, die wordt geleid door 'chef commercial' **Lieven De Maertelaere** en operationeel manager **Joris Van Roy**, moet intussen ook meer en meer ingekorte berichten gaan leveren aan de andere klanten van Belga. Ze was dan ook aan versterking toe, en daarvoor wordt nu een beroep gedaan op ex-freelancejournalisten van *Metro*.

Dat leidde dan weer tot plaatsgebrek voor de Multimediaploeg, en dat noopte de directie ertoe haar te verhuizen naar de redactieverdieping (waar ze vroeger ook al zat). Niet voor niets maken sommigen op de Belga-redactie zich zorgen over de **vermenging van redactionele en commerciële rollen** bij het persagentschap.

De **afkoopwet** op zich is een goede zaak, maar ze moet wel transparanter worden toegepast. Als een rechter oordeelt over een minnelijke schikking tussen het parket en een burger of bedrijf, dan moet hij dat motiveren en in een openbare zitting doen. Dat zegt de **Hoge Raad voor de Justitie** in een advies aan de wetgever.

De beoogde transparantie zou ook journalisten in staat stellen hun rol van waakhond van justitie behoorlijker te vervullen. Maar de uiteindelijke finaliteit moet zijn het vertrouwen van de bevolking in justitie te bevorderen, aldus HRJ-voorzitter **Christian Denoyelle**.

Vtm Nieuws en zusterkrant *Het Laatste Nieuws* hebben intussen samen **Nieuwsleaks** gelanceerd, een platform waarop mensen anoniem terecht kunnen met tips over de Bende van Nijvel. Desgewenst kan de tipgever in alle vertrouwen in contact komen met een journalist. HLN en Vtm garanderen dat ze het bronnengeheim strikt respecteren. Eerder lanceerde Apache.be al een gelijksoortig platform.

Over de Bende van Nijvel gesproken: onderzoeksjournaliste **Hilde Geens** heeft zopas een nieuw boek uit over het grootste onopgeloste misdaaddossier uit de Belgische geschiedenis. Ook de jongste ontwikkelingen zijn verwerkt. Maar de decennialange opvolging van het dossier stemt Hilde niet echt hoopvol. Haar verslag *Beetgenomen: zestien manieren om de Bende van Nijvel nooit te vinden* is uitgegeven bij Horizon.

En nog een literaire aanrader: het pas verschenen *Ergens onderweg* van reporter **Rik Van Puymbroeck**, met een reeks lange interviews die hij de voorbije jaren maakte voor *De Morgen*. Daaronder ook gesprekken met mediafiguren als Rudi Vranckx, Mark Coenen en Gilles De Coster. *Ergens onderweg* is uitgegeven bij Houtekiet.

“Mijn teleurstelling in de klassieke media werd uiteindelijk groter dan mijn scepsis tegenover de nieuwe media”, zo verantwoordt N-VA-voorzitter **Bart De Wever** in *De Tijd* zijn eerste stappen op Facebook. Daarmee sluit hij zich aan bij vele andere N-VA-politici die met eigen, ‘ongefilterd nieuws’ op sociale media de traditionele media een hak willen zetten.

Een **AVBB-delegatie** is begin november gehoord in de Commissie Buitenlandse Betrekkingen van de Kamer van Volksvertegenwoordigers. De aanleiding was een resolutie van de MR over de (on)veiligheid van journalisten. Enkele weken voordien was in Malta nog een onderzoeksjournaliste met een autobom van het leven beroofd.

AVBB-co-voorzitter **Kris Van Haver** zei in de Kamercommissie te hopen dat het niet bij mooie politieke woorden blijft. “We vragen van de Belgische overheden ook een assertiever optreden, bij voorbeeld wanneer journalisten – ook van bij ons – de toegang tot Congo wordt belet of het werken in Turkije onmogelijk wordt gemaakt.”

Europa bemoeit zich almaar meer met media, van de Europese Unie die de audiovisuele sector reguleert tot de Raad van Europa die aanbeveelt het journalistieke bronnengeheim te beschermen. Een handig overzicht van **Europese mediaregelgeving** is nu te

vinden in *European Media Law*, samengesteld door de Gentse hoogleraren Eva Lievens en Dirk Voorhoof. De uitgever is Knops Publishing.

In **Canada** woedt een zelden geziene mediacrisis. Op 27 november beslisten twee grote mediabedrijven, Torstar en Postmedia, dat ze ruim dertig lokale kranten opdoeken. De operatie kost zowat driehonderd mensen hun job.

De Canadese journalistenbond **Unifor** vraagt, met steun van de Internationale Federatie van Journalisten (IFJ), om de *shutdown* in te trekken. “Dit is een enorme aderlating voor de journalistiek en de democratie, zeker op lokaal vlak”, aldus Unifor-voorzitter Jerry Dias. De Canadese overheid wordt opgeroepen om dringend mee verantwoordelijkheid op te nemen in functie van de mediadiversiteit in het land.

Kan een radiopresentator, na een dodelijk verkeersongeval met een scoutsjongen van 12 jaar, met zijn publiek een debat openen over verkeersveiligheid? Concreet was een vraag die RTBF-presentator **Benjamin Maréchal** zijn luisteraars voorlegde tijdens het populaire programma *C'est vous qui le dites*: is rijden aan 60 kilometer per uur in de buurt van een scoutsgroep per definitie *not done*, of kan het soms wel?

De zaak leidt in Franstalig België tot hoogoplopende discussies, niet enkel bij de **RTBF** zelf maar ook in politieke sferen. De aanleiding is een open brief waarin Benjamin Maréchal een gebrek aan respect werd verweten voor de rouwende familie. De RTBF van haar kant houdt haar presentator de hand boven het hoofd.

Nog zo'n denkoefening: kan een televisiereporter, na het overlijden van een staatshoofd, in zijn verslag melden de betrokken bevolking “te benijden” nu het zover is? Concreet ging het om een Slovaakse journalist die de verongelukte Poolse president **Lech Kaczyński** had gekapitteld voor zijn extreem conservatisme. De Slovaakse autoriteiten bedachten de tv-omroep met een boete van 5000 euro, maar het Europees Hof voor de Rechten van de Mens floot hen zopas terug wegens een schending van de persvrijheid.

En nog een om het af te leren: kan een krant, die zware kritiek heeft op een beleidsfiguur, die afbeelden als een aap en met de trekken van Osama bin Laden? Hier was het een **Russische krant** die voor de publicatie in kwestie was gesanctioneerd, na kritiek op de bestuursverantwoordelijke van het district Kstovo. Maar ook hier oordeelde het Europees Hof voor de Mensenrechten dat de publicatie, die een opiniërend karakter had, door de beugel kon.

Foto's: Belga, PN

Charlotte Vandycke - Vluchtelingenwerk

“10.000 euro is een gangbare prijs om een half uur je leven te wagen op de Middellandse Zee. Ga ik in Syrië sterven? Onderweg sterven? Of het halen? Dat waren de opties.”

Yara Al-Adib - Syrische vluchteling

Wat het nieuws morgen ook brengt, wij brengen elke dag de **feiten** en **emoties** voor jou samen. Zo krijg je een klare kijk op de actualiteit.

HLN HET LAATSTE NIEUWS
In het hoofd. In het hart.